

**Azərbaycan Respublikası
Daxili İşlər Nazirliyi**

Polis Akademiyası

**“Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti”
kafedrası**

**“DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ İNZİBATI
FƏALİYYƏTİ” (Ümumi hissə)
fənni üzrə Yekun Dövlət Attestasiyasına hazırlıq
üçün**

TƏDRİS – METODİKİ VƏSAİT

*DİN-in Polis Akademiyasının
Elmi Şurasının “_28” fevral
2017-ci il tarixli _3 №li
qərarı ilə təsdiq edilmişdir.*

Bakı – 2017

Elmi redaktor: Polis Akademiyasının rəisi, polis general-mayoru, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Nazim Əliyev

Polis Akademiyası rəisinin tədris və elmi işlər üzrə müavini, polis polkovniki, hüquq elmləri doktoru, professor, əməkdar müəllim
Mahir Əhmədov

Tərtib edənlər: “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının rəisi, polis polkovniki
Vaqif Abışov

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının baş müəllimi, polis polkovnik-leytenantı, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru
Şahin Şükürov

Rəy verənlər: Milli Aviasiya Akademiyasının “Hüquqşünaslıq” kafedrasının dosenti, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru
Mirzəyev Ağa Kərim

DİN-in Polis Akademiyası “Cinayət hüququ” kafedrasının rəisi, polis polkovniki, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru
Məmmədli İmrəli

GİRİŞ

Dövlətin daxili işlərinin idarə edilməsində daxili işlər orqanlarının üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsində mühüm rol inzibati-hüquqi vasitələrlə həyata keçirilən daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinə məxsusdur.

Ölkədəki hüquq qaydasının vəziyyəti daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin səmərəliyindən bilavasitə asılıdır. Bununla əlaqədar olaraq Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin ali təhsil müəssisəsi olan Polis Akademiyasının kursant və dinləyiciləri tərəfindən daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin öyrənilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Polis Akademiyasında tədris edilən hüquq profili xüsusi fənlərdən biri olan «Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti» fənni məhz daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin öyrənilməsinə həsr edilmişdir.

«Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti» fənninin tədrisi və öyrənilməsi kursant və dinləyicilərə gələcək praktiki fəaliyyətlərində xidməti vəzifə və funksiyalarının peşəkarcasına yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan kompleks bilik, bacarıq və vərdişlərin aşılmasında onlara nəzəri və praktiki cəhətdən köməklik göstərməsinə xidmət edir.

Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti – daxili işlər orqanlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri çərçivəsində dövlətin vəzifə və funksiyalarının bilavasitə gündəlik və praktiki olaraq həyata keçirilməsindən ibarət olan məqsədyönlü, təşkilati, icraedici, sərəncamverici və qanunqüvvəli təşkilati-hüquqi fəaliyyət formasıdır.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin mahiyyəti onun vasitəsilə ilə daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifə və funksiyaların qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilməsinin təmin edilməsindən ibarətdir. Digər tərəfdən isə daxili işlər sahəsində daxili işlər

orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin həcmindən və onların məzmunca müxtəlifliyindən, yəni onların vəzifə xüsusiyyətlərindən asılı olaraq daxili işlər orqanlarının (polisin) vəzifə və funksiyalarının böyük həcmnin inzibati fəaliyyət forması vasitəsilə həyata keçirildiyi üçün bu fəaliyyət forması praktiki cəhətdən mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin həcmindən və məzmunca müxtəlifliyindən asılı olaraq, onların bu vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsində vətəndaşların, ictimaiyyətin iştirakının daha da genişləndirilməsində daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi formaları içərisində daha geniş istifadə olunan inzibati fəaliyyət formasıdır. Onun köməkliyi ilə daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin yerinə yetirilməsində ictimaiyyətin iştirakının forma və üsulları müəyyən edilir, cinayətkarlığa və digər hüquqpozmalara qarşı mübarizənin gücləndirilməsində ictimaiyyətin rolu daha da yüksəldilir.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin tədrisi kursant və dinləyicilər təcrübədə öz xidməti vəzifələrinin peşakarcasına yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan kompleks bilik, bacarıq və vərdişlərin əldə edilməsinə xidmət edir.

Kursant və dinləyicilərə təqdim olunan bu tədris-metodik vəsait “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin Ümumi hissəsinin əsas müddələrinin öyrənilməsinə xidmət edən sual və cavablar formasında tərtib edilmişdir.

Tədris vəsaiti Polis Akademiyasının kursant və dinləyiciləri üçün fənnin mənimsənilməsində, semestr və Yekun Dövlət Attestasiyasına hazırlaşmalarında əsas vəsaitlərdən biri kimi tövsiyə edilir.

Müəlliflər

Sual 1. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların məzmun və xarakterik xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, onların peşəkarcasına və qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq yerinə yetirilməsini təmin etmək məqsədilə daxili işlər orqanları öz gündəlik fəaliyyətini əsasən aşağıdakı üç təşkilati-hüquqi fəaliyyət formalarında həyata keçirir:

- inzibati fəaliyyət;
- əməliyyat-axtarış fəaliyyəti;
- cinayət-prosessual fəaliyyəti.

Dövlətin daxili işlərinin idarə edilməsində daxili işlər orqanlarının üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsində mühüm rol inzibati-hüquqi vasitələrlə həyata keçirilən daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinə məxsusdur.

DİO-nun inzibati fəaliyyəti» fənninin öyrənilməsi vasitəsi ilə kursant və dinləyicilər aşağıdakı kimi əsas müddəalar barəsində kompleks bilik və bacarıqlar əldə etmiş olurlar:

- dövlətin daxili işlərinin idarə edilməsinin məzmunu və xüsusiyyətləri;
- daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas obyektı olan ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin məzmun və mahiyyəti;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin məzmunu, təyinatı, əlamətləri və prinsipləri;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin vəzifələri və bu fəaliyyətin həyata keçirilməsinin forma və metodları;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin təşkili, bu fəaliyyətin əsas növləri və istiqamətləri;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin subyektləri və onların hüquqi vəziyyətləri;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti sahəsində yaranan ictimai münasibətlər və bu fəaliyyəti tənzimləyən inzibati-hüquqi normalar;

– daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsinin üsulları və s.

Yuxarıda göstərilən əsas müddəalardan başqa, “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənni vasitəsi ilə ictimai qaydaya və ictimai təhlükəsizliyə qəsd edən bu və ya digər hüquqpozmalarla daxili işlər orqanlarının inzibati-hüquqi mübarizəsinin təşkili və taktikası məsələləri də işıqlandırılır.

Qeyd edilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, **“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənni** – adi və xüsusi şəraitlərdə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlıqla və digər hüquqpozmalarla mübarizə sahəsində dövlət idarəetməsinin qanunauyğunluğunu öyrənən, hüquq profilli xüsusi fəndir.

Sual 2. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin predmeti.

Cavab. «DİO-nun inzibati fəaliyyəti» fənninin predmeti – daxili işlər orqanlarının icraedici-sərəncamverici fəaliyyəti sahəsində yaranan ictimai münasibətləri, daxili işlər orqanlarının xidmət və bölmələrinin təşkili və onların inzibati fəaliyyətlərini tənzimləyən inzibati-hüquqi normaların məcmusundan ibarətdir.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin predmeti nəzəri müddəaları bu fənnin metodoloji əsasları kimi qəbul edilən “İnzibati hüquq” fənninin kursant və dinləyicilər tərəfindən qabaqcadan öyrənilməsi nəzərə alınmaqla, müəyyən edilir. Bundan əlavə, “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin məzmunu müəyyən edilərkən daxili işlər orqanlarının aparat, xidmət və hissələrinin təşkili və fəaliyyətlərinin ayrı-ayrı məsələlərinin Polis Akademiyasında tədris edilən digər xüsusi və hüquqi fənlər vasitəsi ilə öyrənilməsi də nəzərə alınmışdır. Məsələn: daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti subyektləri tərəfindən fiziki qüvvənin, xüsusi vasitələrin və ya odlu silahın tətbiq edilməsi qaydaları – “Fiziki hazırlıq”, “Xüsusi texnika” və “Xüsusi taktiki hazırlıq” fənləri vasitəsi ilə öyrənilir.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin predmetinin əsas müddəaları aşağıdakılardır:

- daxili işlər sahəsində dövlət idarəetməsinin nəzəri əsasları;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin məzmunu, xüsusiyyətləri, prinsipləri və həyata keçirilməsinin forma və metodları;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin ayrı-ayrı növləri, və istiqamətləri onların həyata keçirilməsi qaydaları; inzibati fəaliyyətinin ayrı-ayrı növləri və istiqamətlərini tənzimləyən normativ-hüquqi əsaslar;
- ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin, vətəndaşların şəxsi təhlükəsizliyin təmin edilməsinin məzmunu və bu sahədə daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin mahiyyəti və əhəmiyyəti;
- daxili işlər orqanlarının aparat və hissələrinin vəzifələri, funksiyaları, sistemi və strukturu;
- hüquqpozmaların bu və ya digər növləri ilə inzibati-hüquqi mübarizənin təşkili və taktikası;
- adi və xüsusi şəraitdə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin təşkili və taktikası;
- daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti sahəsində inzibati-hüquq münasibətləri və onları tənzimləyən inzibati-hüquqi normalar və s.

Sual 3. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin məqsədyönlü təyinatı.

Cavab. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin məqsədyönlü təyinatı – Polis Akademiyasının kursant və dinləyicilərini daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətini həyata keçirməyə hazırlamaqdan, onlara xidməti vəzifələrini peşəkarcasına yerinə yetirmək üçün zəruri olan kompleks bilik, bacarıq və vərdisləri öyrətməkdən ibarətdir. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin vəzifələri. Hər bir tədris fənnində olduğu kimi, “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin də özünəməxsus vəzifələri mövcuddur.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin əsas vəzifələri, bu fənnin predmetindən (məzmunundan) irəli gəlir və onlar aşağıdakılardır:

- daxili işlər sahəsində dövlət idarəetməsinin nəzəri əsaslarının kursant və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- dövlətin daxili işlərinin idarə edilməsinin mahiyyəti və əhəmiyyəti barədə nəzəri biliklərin ümumilikdə, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində idarəetmənin mahiyyəti və əhəmiyyəti barədə biliklərin isə müdavim və dinləyicilərə xüsusən aşılması;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi sahəsində daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin mahiyyəti və əhəmiyyəti haqqında müdavim və dinləyicilərə biliklər vermək;

- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin təşkilinin əsasları və məzmununun kursant və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətini tənzimləyən qüvvədə olan qanunvericilikdə düzgün istiqamətlənmənin müdavim və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin, eləcə də cinayətkarlıqla və digər hüquqpozmalarla mübarizənin bu və ya digər məsələlərinin qanunvericiliyə müvafiq olaraq düzgün həll edilməsi təcrübəsinin, bacarıq və vərdislərinin müdavim və dinləyicilərə aşılması;

- daxili işlər orqanlarının sistemi, onların aparat və xidmətləri, inzibati fəaliyyətin həyata keçirilməsinin forma və metodları, eləcə də bu fəaliyyətin həyata keçirilməsində qanunçuluğun təmin edilməsi üsulları ilə müdavim və dinləyiciləri tanış etmək;

- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin forma və metodlarının səmərəliliyinin yüksəldilməsi yollarının müdavim və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin ayrı-ayrı növləri və istiqamətləri, onların həyata keçirilməsi qaydaları və

onları tənzimləyən normativ hüquqi əsaslarla müdavim və dinləyiciləri tanış etmək;

- hüquqpozmaların bu və ya digər növlərinə qarşı inzibati hüquqi mübarizənin təşkili və taktikası ilə müdavim və dinləyiciləri tanış etmək;

- adi və xüsusi şəraitdə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin təşkili və taktikası ilə müdavim və dinləyiciləri tanış etmək;

- hüquqpozmalar ilə mübarizədə, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin təşkilində peşəkar bacarıq və vərdişlərin inkişaf etdirilməsi;

- polisın inzibati fəaliyyətinin əsaslarının (hüquqi, təşkilati, taktiki) müdavim və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində polisın inzibati xidmətlərinin və ictimai qurumların qabaqcıl təcrübələrinin öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi və yerli şəraitdən asılı olaraq təcrübədə onların yayılması qaydalarının müdavim və dinləyicilərə öyrədilməsi;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə vəzifə borclarının yerinə yetirilməsi, eləcə də xidməti fəaliyyətlərində inzibati hüquq normalarının düzgün şərh edilməsi və tətbiq edilməsi təcrübəsinin, bacarıq və vərdişlərinin müdavim və dinləyicilərə aşılması;

- daxili işlər orqanlarının hüquqi vəziyyətləri və təşkilati quruluşları, onların funksional və sahəvi aparatlarının təşkili və fəaliyyətlərinin əsasları ilə müdavim və dinləyiciləri tanış etmək və s.

Sual 4. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin mənbələri.

Cavab. “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin mənbələri dedikdə, bu fənnin tədrisi və öyrənilməsində istifadə olunan mənbələr başa düşülür. Fənnin mənbələri zahiri təzahür formalarına görə müxtəlif normativ-hüquqi aktlarda ifadə olunurlar.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin tədrisi və öyrənilməsində istifadə olunan mənbələri hüquqi vəziyyətlərinə görə aşağıdakı dörd qrupa bölmək olar:

1. Elmi materiallar:

- monoqrafiyalar;
- elmi nəşrlər.

2. Normativ-hüquqi aktlar:

- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası;
- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qanunları;
- Azərbaycan Respublikasının qanunları;
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanları;
- Nazirlər Kabinetinin qərarları;
- Azərbaycan Respublikası DİN-in normativ hüquqi aktları (əmrələri, əsasnamələri, nizamnamələri, təlimatları, göstərişləri və s. idarəetmə aktları);
- digər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktları və s.

3. Tədris-metodiki materiallar:

- fənnin tədris proqramı;
- dərsliklər;
- dərs vəsaitləri;
- mühazirələr;
- metodiki göstərişlər;
- tədris kino və video filmləri;
- elektron-hesablayıcı maşınların tədris proqramları (kompyuter tədris proqramları).

4. Tədris-təcrübi materiallar:

- DİO-nun və polisın inzibati xidmət və aparatlarının qabaqcıl təcrübə materialları;
- DİN-in dövrü (vaxtaşırı) mətbuat materialları;
- DİO-nun inzibati təcrübəsinin statistik məlumatları və digər analitik materialları.

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” fənninin daha da dərinlən və ətraflı mənimsənilməsi üçün yuxarıda göstərilən mənbələrdən başqa, daxili işlər orqanlarının (polisın) inzibati təcrübələrinin də

öyrənilməsinin zəruriliyini qeyd etmək lazımdır. Çünki, nəzəriyyə ilə təcrübənin sıx qarşılıqlı əlaqəsi bu fənnin müvəffəqiyyətlə öyrənilməsinin vacib şərtlərindən biridir.

Sual 5. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin strukturunun elementləri.

Cavab. Daxili işlərin idarə edilməsi – dövlət idarəetmə fəaliyyətinin digər sahə və bölmələrində olduğu kimi, müəyyən məqsədə yönəldilmiş təşkilat fəaliyyətindən ibarətdir.

İdarəetmə - idarəetmə subyektinin, idarəetmə obyektinin və onlar arasındakı düzünə və əksinə olan əlaqələrin mövcudluğunu nəzərdə tutur.

Daxili işlər sahəsində idarəetmənin strukturu aşağıdakı elementlərdən ibarətdir:

- idarəetmənin subyekti;
- idarəetmənin obyektini;
- idarəetmənin subyekti və obyektini arasındakı düzünə və əksinə olan əlaqələr.

Sual 6. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri aşağıdakılardır:

- qanunvericiliyə müvafiq olaraq səlahiyyətlər verilmiş dövlət orqanları və onların vəzifəli şəxsləri;
- daxili işlər sahəsində idarəetmə funksiyalarının həyata keçirilməsi üzrə xüsusi hüquqlara malik olan ictimai qurumlar və onların nümayəndələri;
- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində iştirak edən vətəndaşlar.

Sual 7. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin obyektləri.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin obyektləri aşağıdakılardır:

- vətəndaşlar;

- insan qrupları;
- insan kollektivləri;
- dövlət orqanları və onların qulluqçuları;
- ictimai qurumlar və onların nümayəndələri.

Sual 8. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri və obyektlər arasında düzünə və əksinə olan əlaqələr hansı formalarda ifadə olunur ?

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri və obyektlər arasında düzünə və əksinə olan əlaqələr aşağıdakı formalarda ifadə olunur:

- bir tərəfdən hakimiyyət xarakterinə malik olan və icrası məcburi xarakter daşıyan (əmr, sərəncam, qərar və s.) komandaların idarəetmə subyektini tərəfindən verilməsi ilə, yəni daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri və obyektləri arasında düzünə olan əlaqə formasında;

- digər tərəfdən isə idarəetmə subyektini tərəfindən verilmiş komandaların (əmr, sərəncam, qərar və s.) yerinə yetirilməsi və ya yerinə yetirilməməsi haqqında, eləcə də idarəetmə obyektinin vəziyyətini müəyyən edən məlumatların idarəetmə obyektindən qəbul olunması ilə, yəni daxili işlər sahəsində idarəetmənin subyektləri ilə obyektləri arasında əksinə olan əlaqə formasında.

Qeyd edilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, **daxili işlər sahəsində dövlət idarəetməsi** – daxili işlər sahəsində dövlətin vəzifə və funksiyaların bilavasitə, praktiki olaraq yerinə yetirilməsindən ibarət olan idarəetmənin səlahiyyətli subyektlərinin müəyyən məqsədə yönəldilmiş, təşkilat, icraedici və sərəncamverici fəaliyyətidir.

Sual 9. Dövlətin daxili işlər sahəsi özündə hansı ictimai münasibətlər qrupunu birləşdirir?

Cavab. Dövlətin daxili işlər sahəsi özündə mürəkkəb ictimai münasibətlər qrupunu birləşdirir. Onlara aşağıdakı kimi ictimai münasibətlər aiddir:

- dövlətin, cəmiyyətin və şəxsiyyətin hüquq, azadlıq və maraqlarının cinayətkar və digər hüquqazidd qəsdlərdən qorunması ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- cinayətlərin və inzibati xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin, təhqiqat və istintaqın həyata keçirilməsi ilə bağlı olan ictimai münasibətləri;

- yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- icazə-qeydiyyat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- vətəndaşların yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatı ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında olmaları və dövlətin ərazisindən tranzitlə keçmələri qaydalarına riayət olunmasının təmin edilməsi ilə bağlı olan ictimai münasibətlər;

- müqavilə ilə mülkiyyətin mühafizəsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olan ictimai münasibətlər və s.

Qeyd olunan ictimai münasibətlər qrupunun hər biri daxili işlər sahəsinin məzmununun əsas hissəsini təşkil edir və bu qrupların məcmusu dövlətin daxili işlər sahəsi haqqında anlayış verməyə imkan verir.

Göstərilən ictimai münasibətlər arasında obyektiv mövcud olan qarşılıqlı əlaqələr, onların səciyyəvi xüsusiyyətləri daxili işlər sahəsinə dövlət idarəetməsinin müstəqil obyekt kimi, yəni idarə olunan sistem qismində çıxış edən ictimai münasibətlər kompleksi kimi müzakirə etməyə imkan verir.

Daxili işlər sahəsində yaranan ictimai münasibətlərin səciyyəvi xüsusiyyətləri daxili işlərin idarə edilməsinin dövlət idarəetməsinin digər sahə və bölmələrindən fərqlənən xüsusi sahə kimi mövcud olmasını şərtləndirir.

Sual 10. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin məzmunu.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin məzmunu – müəyyən edilmiş formalarda və müvafiq metodlarla həyata keçirilən idarəetmənin məqsəd, vəzifə və funksiyalarının həyata keçirilməsi ilə bağlı olan idarəçilik fəaliyyətindən ibarətdir.

Sual 11. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas məqsədi.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas məqsədi – ölkədə hüquq qaydasının və qanunçuluğun təmin edilməsindən, vətəndaşların, idarə, müəssisə və təşkilatların hüquq, azadlıq və qanuni mənafelərinin mühafizə edilməsindən ibarətdir.

Sual 12. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin məqsədi.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin məqsədi - ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa və digər hüquqpozmalara qarşı mübarizə, yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, pasport-qeydiyyat və icazə sisteminin həyata keçirilməsi, mülkiyyətin mühafizəsi və s. sahələr üzrə idarəetmə vəzifələrində dəqiqləşdirilir.

Sual 13. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin funksiyası.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmə sosial idarəetmənin növlərindən biri kimi – idarəetmə vəzifələrin yerinə yetirilməsi üzrə fəaliyyətin müəyyən istiqamətləri kimi başa düşülən bir sıra funksiyalara bölünür. Bu funksiyaların hər biri hərəkətin (fəaliyyətin) xüsusiləşdirilməsi və eyniləşdirilməsi, müəyyən istiqamətə yönəldilməsi ilə xarakterizə olunur. Funksiyaların məzmunu isə idarəetmə obyektinin səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə diktə edilir.

Sual 14. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin funksiyalarının növləri.

Cavab. İdarəetmə funksiyaları aşağıdakı növlərə bölünürlər:

- ümumi;
- xüsusi (əsas);
- təminedicisi.

Sual 15. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin ümumi funksiyalarının anlayışı.

Cavab. İdarəetmənin ümumi funksiyaları - idarəetmənin bütün sistemə və onun ayrı-ayrı təbəqələrinə xas olan funksiyalardır.

Sual 16. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin ümumi funksiyalarının növləri.

Cavab. İdarəetmənin ümumi funksiyalarına aşağıdakı funksiyalar aiddir:

- proqnozlaşma;
- planlaşdırma;
- təşkilətmə;
- nizamasalma;
- analiz;
- uçot;
- nəzarət.

Sual 17. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin xüsusi (əsas) funksiyalarının anlayışı.

Cavab. İdarəetmənin xüsusi (əsas) funksiyaları – sosial fəaliyyətin ayrı-ayrı sahələrinə təşkilətmə təsiri göstərən funksiyalardır.

Sual 18. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin xüsusi (əsas) funksiyalarının növləri.

Cavab. İdarəetmənin xüsusi (əsas) funksiyalarına aşağıdakı funksiyalar aiddir:

- vətəndaşların həyatını, hüquqlarını, azadlıqlarını və qanuni mənafelərini cinayətkar qəsdlərdən mühafizəsi;
- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi;
- cinayətlərin və digər hüquqpozumların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması;

- cinayətlərin vaxtında və tam açılması, hüquqazidd əməllərin törədilməsinə şərait yaradan səbəb və şəraitlərin aradan qaldırılması;

- profilaktika fəaliyyətinin həyata keçirilməsi;
- pasport-qeydiyyat və icazə sisteminin həyata keçirilməsi;
- yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;
- mülkiyyətin müqavilə əsasında mühafizəsi və s.

Sual 19. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin təminedic funksiyalarının anlayışı.

Cavab. İdarəetmənin təminedic funksiyaları – idarəetmənin ümumi və xüsusi (əsas) funksiyalarının həyata keçirilməsi prosesinə xidmət edirlər.

Sual 20. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin təminedic funksiyalarının növləri.

Cavab. İdarəetmənin təminedic funksiyalarına aşağıdakı funksiyalar aiddir:

- kadr;
- maddi-texniki;
- maliyyə;
- kargüzarlıq və s.

Sual 21. Daxili işlər sahəsində idarəetmə hansı formalarda həyata keçirilir?

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmə müxtəlif formalarda həyata keçirilir. Bunlar aşağıdakılardır:

- təşkilati tədbirlərin (təşkilati işlərin) həyata keçirilməsi (məs: müşavirələrin keçirilməsi, təcrübə mübadiləsi, təlimatlandırma, əməliyyat şəraitinin öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi və s.);

- maddi-texniki əməliyyatların (hərəkətlərin) yerinə yetirilməsi (məs: arayışların hazırlanması, hesabatların hazırlanması, kargüzarlığın aparılması, analitik işin aparılması və s.);

- normyaradıcılıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi (məs: qərarların, əmrlərin, nizamnamələrin, təlimatların hazırlanması, qəbul edilməsi və dərc edilməsi və s.);

- hüquqtəbqiçedici (nizamlayıcı və hüquqmühafizəçedici) fəaliyyətin həyata keçirilməsi (məs: nizamlayıcı fəaliyyət-əməkdaşın vəzifəyə təyin edilməsi haqqında polis orqanı rəisinin əmri, hüquqmühafizəçedici fəaliyyət hüquqpozan şəxsin inzibati məsuliyətə cəlb edilməsi haqqında polis orqanı rəisinin qərarı və s.).

Sual 22. Daxili işlər sahəsində idarədaxili fəaliyyət formasının anlayışı.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarədaxili fəaliyyət forması – təşkilatdaxili məsələlərin həll edilməsini nəzərdə tutur. Bu fəaliyyət forması Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi sisteminin daxilində rəhbərliyin həyata keçirilməsi, təşkilati məsələlərin həll edilməsi, tabeçilik üzrə aşağı təbəqəli orqanlara və ayrı-ayrı əməkdaşlara rəhbərlik fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün istifadə olunur.

Sual 23. Daxili işlər orqanlarının xarici fəaliyyət formasının anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının xarici fəaliyyət forması – daxili işlər sahəsində daxili işlər orqanlarına həvalə edilmiş dövlətin vəzifə və funksiyalarının yerinə yetirilməsinə istiqamətləndirilmişdir. Xarici fəaliyyət formasının həyata keçirilməsi prosesində daxili işlər orqanları hüquqtəbqiçedici fəaliyyət formasından, əsasəndə onun növlərindən biri olan hüquqmühafizəçedici fəaliyyət formasından daha geniş istifadə edir.

Sual 24. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas metodları.

Cavab. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas metodları – inandırma və məcburetmdir.

Sual 25. Daxili işlər sahəsində idarəetmənin əsas metodu – inandırmanın anlayışı.

Cavab. İnandırma – idarəetmə metodu kimi hüquq subyektləri tərəfindən qanunvericiliyə və əxlaq qaydalarına könüllü riayət etmələri məqsədi ilə insanların şüur və davranışlarına təsir göstərilməsindən ibarətdir.

İnandırma metodu tərbiyəedici, izahedici və mükafatlandırıcı xarakterli tədbirlər vasitəsilə həyata keçirilir.

Sual 26. Təsiretmə obyektindən asılı olaraq məcburetmə hansı növlərə bölünür?

Cavab. Təsiretmə obyektindən asılı olaraq məcburetmə aşağıdakı üç növə bölünür:

- fiziki məcburetmə;
- maddi məcburetmə;
- psixoloji məcburetmə.

Sual 27. Məcburetmə metodunun məqsədi.

Cavab. Məcburetmə metodunun məqsədi – hüququn konkret subyektlərini müəyyən göstərişlərə riayət etməyə, bu və ya digər hərəkət və əməllərdən çəkəndirməyə məcbur etməkdən ibarətdir.

Sual 28. Məcburetmə metodunun məzmunu və məqsədinə görə növləri.

Cavab. Məcburetmə metodu məzmunu və məqsədinə görə aşağıdakı növlərə bölünür:

- intizam;
- inzibati-hüquqi;
- cinayət-hüquqi;
- mülki-hüquqi.

Sual 29. İctimai qaydanın anlayışı.

Cavab. İctimai qaydanın anlayışı məzmunu. İctimai qayda ilk növbədə insanların şüurlu fəaliyyətinin nəticəsi kimi onların davranış və hərəkətlərində ifadə olunaraq, insanların iradəvi münasibətlərindən yaranır. **İctimai qayda** – cəmiyyətdə insanlar arasında təşəkkül tapmış, adət və ənənələrlə, əxlaq normaları ilə, habelə qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən edilən qarşılıqlı davranış və birgəyaşayış prinsip, norma və qaydalarının sistemi kimi başa düşülür.

Sual 30. İctimai qayda geniş mənada dedikdə nə başa düşülür?

Cavab. İctimai qayda geniş mənada – ictimai quruluş kimi, ona xas olan bütün iqtisadi və ictimai münasibətlərin sistemi (məcmusu) kimi başa düşülür.

Qanunvericilikdə və hüquq ədəbiyyatında sosial kateqoriya kimi geniş mənada müzakirə edilən ictimai qaydanı, yəni bütün sosial əlaqələr və münasibətlər sistemini – qısa mənada olan (xüsusi mənada) ictimai qaydadan fərqləndirirlər.

Sual 31. İctimai qayda qısa mənada nələri əhatə edir?

Cavab. İctimai qayda qısa mənada – hüquq normaları və digər sosial normalarla tənzimlənən ictimai münasibətlərin bütün sistemini əhatə etmir, o, yalnız cəmiyyətdə yaranan ictimai münasibətlərin müəyyən hissəsini, yəni ictimai həyatın müəyyən sahəsində yaranan hissəsini (sistem altını) əhatə edir.

İctimai qayda dar mənada dövlət orqanlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyəti, əhalinin əməyi və istirahəti üçün normal şəraitin və ictimai həyatın, əmin-amanlıq vəziyyətinin təmin edilməsi məqsədi daşıyan və ictimai yerlərdə insanların ünsiyyəti prosesində yaranan, cəmiyyətin tələbatı ilə şərtləndirilən və sosial normalarla tənzimlənən ictimai münasibətlər sistemidir.

İctimai qayda insanların şüurlu fəaliyyətinin nəticəsi kimi onların davranışlarında və hərəkətlərində ifadə olunaraq, insanların iradəvi münasibətlərindən yaranır.

İctimai qayda anlayışının qısa mənada bölünüb götürülməsi, müzakirə edilməsi zəruriyyəti aşağıdakı amillərlə şərtləndirilir:

bu və ya digər sosial sahədə yaranan ictimai münasibətlərin çox tərəfliyi və xüsusiyyətləri ilə;

müxtəlif növlü ictimai münasibətləri tənzimləyən xüsusi hüquq normalarının mövcudluğu ilə;

hüquqi kateqoriya kimi ictimai qaydaya qəsd edən xətalara görə qanunvericilik tərəfindən məsuliyyətin müəyyən edilməsi ilə;

ictimai qaydanın qorunması üzrə xüsusi funksiyaların və bu funksiyaları realizə edən orqanların mövcud olması ilə və s.

İctimai qayda anlayışını daha da ətraflı aydınlaşdırmaq üçün ərazi amilini – yəni ictimai münasibətlərin yaranması və inkişaf etməsi yerini də nəzərə almaq lazımdır. İctimai qaydanın əsasını ictimai yer adlandırılan yerlərdə yaranan və inkişaf edən ictimai münasibətlər təşkil edir.

Belə yerləri təyinatlarına görə aşağıdakı növlərə bölmək qəbul edilmişdir:

daimi xarakterli ictimai yerlər;

vaxtaşırı (dövrü) xarakterli, yəni təyinatlı xarakterli ictimai yerlər;

epizodik (təsadüfi) xarakterli ictimai yerlər.

Sual 32. İctimai qaydanın mahiyyəti nədən ibarətdir?

Cavab. İctimai qaydanın mahiyyəti - onun əsl məzmunundan, yəni ictimai qaydanın və onun funksiyalarına xas olan elementlərin sistemindən ibarətdir.

Sual 33. İctimai qaydanın məzmunu hansı elementlərinin məzmunu ilə xarakterizə olunur?

Cavab. İctimai qaydanın məzmunu – aşağıdakı elementlərinin məzmunu ilə xarakterizə olunur:

- maddi məzmunla;
- iradəvi məzmunla;
- hüquqi məzmunla.

İctimai qaydanın maddi məzmunu real mövcud olan ictimai münasibətlərdən ibarətdir.

İctimai qaydanın maddi məzmununun əsasını aşağıdakı amillər təşkil edir:

- cəmiyyətin iqtisadi quruluşu;
- dövlət hakimiyyətinin siyasi quruluşu;
- demokratiyanın növü;

- ictimai münasibətlərin sistemi və onların nizama salınmasının tələbatı;

- cəmiyyət üzvlərinin real tələbatları və maraqları.

İctimai qaydanın iradəvi məzmunu. İctimai qayda iradəvi məzmunla malikdir. Çünki, ictimai münasibətlərin iştirakçılarının davranışları – iradəvi xarakter daşıyır. Burada iradə - insanın psixoloji reaksiyası (fərdin iradəsi) və ictimai iradə (sosial qrupların, kollektivlərin, dövlətin iradəsi) formasında çıxış edir. İctimai qaydanın iştirakçılarının iradəvi hərəkətləri və əməlləri yekun nəticədə ictimai qaydanın maddi məzmunundan, real həqiqətdən və ictimai inkişafın qanunauyğunluğundan asılı olur.

Fərdin iradəsi – müəyyən məqsədlərə nail olunması üzrə onun şüurlu hərəkətlərində, davranışlarında ifadə olunur.

Fərdin iradəvi hərəkətləri – real həyatla sıx bağlı olan və ondan asılı olan insan psixiksının funksiyalarından ibarətdir. İctimai qayda sahəsində fərd tərəfindən törədilən hərəkət və davranışlar ictimai qaydanın tələblərinə müvafiq və onun möhkəmləndirilməsinə kömək edə bilər və ya onun maraqlarına zidd ola bilər. Bununla əlaqədar olaraq, fərddə ictimai qaydanı tənzimləyən sosial normalara hörmətlə yanaşmanın tərbiyə edilməsi, qüvvədə olan qaydalara riayət etməsi vərdişlərinin formalaşması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Cəmiyyətdə ictimai iradənin daşıyıcıları – millətlər, xalqlar, ictimai birliklər, sosial qruplar, ziyalılar, fəhlə təbəqəsi və s. qruplar hesab olunur.

İctimai iradənin növlərindən biri də dövlətin iradəsidir. Bu iradənin məzmunu dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi olan xalqın iqtisadi, siyasi maraqları və məqsədləri ilə müəyyən edilir.

Dövlət iradəsi qanunda (hüquqda) ifadə olunur və ümumməcburi xarakter daşıyır. Hüquq normalarının göstərişləri və qaydaları ictimai qayda sahəsində insanların davranışını müəyyən edir.

İctimai qaydanın hüquqi məzmunu. Dövlət tərəfindən hüquq normalarının müəyyən edilməsi ictimai qayda sahəsində insanların lazımi davranışlarını müəyyən edir. İctimai qayda subyektlərinin qanunauyğun davranışları, ictimai qayda sahəsində yaranan münasibətlərdə hüquq normalarının realizəsi, məhz ictimai qaydanın hüquqi məzmununu təşkil edir.

İctimai qayda sahəsində qüvvədə olan hüquq normaları insanların davranışlarını aşağıdakı qaydalarla tənzimləyir:

- lazımi və ya mümkün ola bilən davranışlara göstəriş verən qaydaların müəyyən edilməsi;

- cəmiyyət üçün zərərli olan hərəkətlərin törədilməsinə qadağaların qoyulması;

- qadağaların pozulmasına görə məsuliyyətin müəyyən edilməsi;

- ictimai qayda subyektlərinin səlahiyyətlərinin müəyyən edilməsi və onların fəaliyyətlərinin tənzimlənməsi və s. vasitələrlə.

Beləliklə, hüquqi tənzimləmə ictimai qayda sahəsində yaranan ictimai münasibətlərin daha geniş dairəsini əhatə edir.

Sual 34. İctimai təhlükəsizlik anlayışı.

Cavab. İctimai təhlükəsizlik – digər insanların həyat və sağlamlığının müdafiə edilməsi, binaların və digər tikililərin dağıdılmasının və ya zədələnməsinin, onların ağır nəticələrinin baş verməsinin qarşısının alınması məqsədi ilə dövlət tərəfindən

müəyyən edilmiş xüsusi təşkilati-texniki qaydalara ciddi riayət edilməsi və yerinə yetirilməsinə əsaslanan münasibətlər sistemidir.

İctimai təhlükəsizlik sahəsində yaranan ictimai münasibətlər hüquq normaları ilə tənzimlənilir. Onlara riayət edilməməsi və ya onların tələblərinin yerinə yetirilməməsi dövlət və onun orqanları tərəfindən məcburetmə tədbirlərinin tətbiq edilməsi ilə təmin edilir.

İctimai qayda ilə ictimai təhlükəsizlik arasında dərin qarşılıqlı əlaqə mövcuddur. Çünki ictimai qaydanın möhkəmləndirilməsi ictimai təhlükəsizliyin yüksəldilməsinə kömək edir. Hər hansı kütləvi tədbirlərin (idman oyunlarının, kütləvi gəzintilərin, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və s.) keçirilməsi zamanı ictimai qaydanın lazımi səviyyədə təmin edilməsi, eyni zamanda ictimai təhlükəsizliyin də təmin edilməsindən ibartədir. Bekə ki, kütləvi tədbirlərin keçirilməsi zamanı ictimai qaydanın təmin edilməsinin məqsədi insanların həyatı və sağlamlığı, onların əmlakı üçün təhlükənin olmasının qarşısının alınmasından ibartədir. Bununla yanaşı, ictimai təhlükəsizlik qaydalarına və tələblərinə riayət etmə (məsələn, yol hərəkəti qaydalarına, idman tədbirlərinin keçirilməsi zamanı idman qurğularından istifadə qaydalarına və s.) ictimai qaydanın yüksək səviyyədə mühafizə edilməsinin əsas şərtlərindən biridir.

İctimai qayda, ictimai təhlükəsizlik və hüquq qaydasının qarşılıqlı əlaqələri. Hüquq qaydası sahəsi ictimai münasibətlərin hüquq normaları ilə nizama salınan hissəsini əhatə edir. Dar (xüsusi) mənada baxılan ictimai qaydanın və hüquq qaydasının sahələrinin xeyli hissələri bir-birinə uyğun gəlir (bir-biri ilə üst - üstə düşür). Onlar ictimai qaydanın hüquq normaları ilə tənzimlənən hissəsində bir-birinə uyğun gəlirlər.

İctimai qayda sahəsində əxlaq normaları, mənəvi normalar və birgəyaşayış qaydaları ilə tənzimlənən münasibətlərə gəldikdə isə onlar hüquq qaydası sahəsinin dairəsindən kənar qalır. Bu o demək deyildir ki, hüquq qaydasının sahəsi dar (xüsusi) mənada başa düşülən ictimai qayda sahəsindən də qıscadır. Hüquq

münasibətlərinin çoxu (məsələn, əmək, mülki və digər hüquq münasibətləri) ictimai qayda sahəsinə daxil deyillər.

Sual 35. Hüquq qaydasının anlayışı.

Cavab. Hüquq qaydası – ictimai qaydanın özəyini təşkil edir, çünki dövlət ictimai qayda sahəsində əsas münasibətləri hüquq normalarının vasitəsi ilə möhkəmləndirir. Bu münasibətlər dövlət tərəfindən qorunurlar, zəruri hallarda isə dövlət məcburetə tədbirləri ilə mühafizə edirlər.

İctimai təhlükəsizlik və hüquq qaydası tamın bir hissəsi kimi əlaqədirlər. Belə əlaqə ictimai təhlükəsizlik sahəsində ictimai münasibətlərin hüquq normaları ilə tənzimlənməsi ilə şərtləndirilir. Deməli, ictimai təhlükəsizlik hüquq qaydasının tərkib hissəsi və onun elementidir.

Sual 36. İctimai abadlıq anlayışı.

Cavab. İctimai abadlıq - yaşayış məntəqələrinin, ictimai yerlərin səmərəli planlaşdırılması və tikilməsi, onların abadlaşdırılması və insanların əməyi və istirahətinə əlverişli şərait yaradan vəziyyətdə saxlanması kimi başa düşülür.

İctimai abadlığın bir çox məsələləri, məsələn: vətəndaşların kütləvi istirahət yerlərinin və insanların olduğu digər yerlərin məqsəduyğun planlaşdırılması və təchiz edilməsi; yaşayış yerlərində ticarət və ictimai-iaşə müəssisələrinin, teatrların, kinoteatrların, stadionların və digər müəssisələrin yerləşdirilməsi; həyətlərin və küçə qapılarının və s. təmizliyi və işıqlandırılması və s. kimi məsələlər ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin vəziyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Belə ki, ictimai yerlərdə təmizlik və səliqə-səhman insanlarda ictimai mənəviyyətə hörmətlə yanaşmanı formalaşdırır, ictimai təhlükəsizlik dərəcəsini aşağı salır. Əksinə, ictimai yerlərin zibillənməsi, bağ-park təsərrüfatının natəmiz vəziyyətdə olması, ictimai yerlərin antisanitar vəziyyətə düşməsi, küçələrin, həyətlərin, küçə qapılarının, bağların, parkların işıqlandırılmasında nöqsanların olması ictimai qayda sahəsində

hüquqpozmaların törədilməsi, yangınların, epidemiyaların və yolxucu xəstəliklərin yaranması üçün əlverişli şərait yaradır.

Sual 37. İctimai qaydanın qorunması nədən ibarətdir.

Cavab. İctimai qaydanın qorunması – insanların həyat və sağlamlığının, onların şərəf və ləyaqətlərinin mühafizəsi, fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafelərinin qorunması, insanların əməyi və istirahətliyi, dövlət orqanlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının və əmək kollektivlərinin normal fəaliyyəti üçün yaşayış məntəqələrində əlverişli şərait yaradan əmin-amanlığın təşkil edilməsi üzrə dövlət orqanlarının ictimai qurumlarla qarşılıqlı əlaqədə müxtəlif xarakterli tədbirlərin həyata keçirilməsindən ibarətdir.

Sual 38. İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin məqsədi nədən ibarətdir?

Cavab. İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin məqsədi.– insanların həyatı və sağlamlığı, fiziki və hüquqi şəxslərin əmlakı üçün təhlükə yaradan hadisələrin, təhlükəli vəziyyətlərin və onların ağır nəticələrinin xəbərdar edilməsi, qarşısının alınması və aradan qaldırılmasından ibarətdir.

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə tədbirlər sistemini aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi təşkil edir:

- ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində yaranan ictimai münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsi, yəni həyat fəaliyyətinin bu sahələrində insanların davranışlarını tənzimləyən qanunvericilik və digər normativ aktların qəbul edilməsi;

- qəbul edilmiş bu aktların müəyyən etdiyi qaydaların dövlət orqanları və ictimai qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsi, yəni bu aktların realizəsi.

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi aşağıdakı formalarda ifadə olunur:

- hüquqpozmaların və digər cəmiyyətsiz hərəkətlərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, təqsirkar şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi üzrə fəaliyyətdə;

- istehsal və əmək fəaliyyəti prosesində insanların ünsiyyəti üçün normal təhlükəsiz şəraitin təşkil edilməsində, onlar tərəfindən maddi və mənəvi tələbatlarının təmin edilməsi zamanı səlahiyyətli orqanlara və təşkilatlara kömək edilməsində;

- vətəndaşların subyektiv hüquqlarının həyata keçirilməsi və vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üçün təminatın təmin edilməsində;

- ictimai təhlükəsizliyin norma və qaydalarının pozulması və təbii fəlakətlərlə və s. bağlı olan zərərli nəticələrin aradan qaldırılmasına istiqamətləndirilmiş hərəkətlərdə və s.

İctimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrinin mürəkkəb və kompleks xarakteri onların mühafizəsinin müxtəlif üsullarının mövcud olmasının zəruriliyini şərtləndirir. İctimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində yaranan ictimai münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin xüsusiyyətindən, ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin mühafizə edildikləri tədbirlərin xarakterindən asılı olaraq, bu sahələr aşağıdakı mühafizə üsulları ilə qorunurlar:

- inzibati-hüquqi;
- əməliyyat-axtarış;
- cinayət-hüquqi;
- mülki-hüquqi.

Sual 39. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin inzibati-hüquqi mühafizəsinin həyata keçirilməsi.

Cavab. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin inzibati-hüquqi mühafizəsi – göstərilən sahələrdə hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması üzrə normayaradıcılıq və təşkilati xarakterli tədbirlərin, inzibati təsir tədbirlərinin tətbiq edilməsi vasitəsilə və təqsirkar şəxslərə qarşı inzibati tənbehlərin tətbiq edilməsi ilə həyata keçirilir.

Sual 40. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin əməliyyat-axtarış mühafizəsinin həyata keçirilməsi.

Cavab. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin əməliyyat-axtarış mühafizəsi – qanunvericiliyinə müvafiq olaraq əməliyyat-axtarış tədbirləri və vasitələrinin köməyi ilə ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində törədilən cinayətlərin qarşısının alınması və açılması, həmçinin də məhkəmə və istintaqdan gizlənən şəxslərin, cinayətkarların axtarışı və tutulması üçün həyata keçirilir.

Sual 41. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin cinayət-hüquqi mühafizəsinin həyata keçirilməsi.

Cavab. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin cinayət-hüquqi mühafizəsi – cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliklərlə müəyyən edilmiş qaydada cinayət-hüquqi vasitələrin istifadə edilməsi təqsirkar şəxslərə qarşı cəzanın tətbiq edilməsi ilə həyata keçirilir.

Sual 42. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin mülki-hüquqi mühafizəsi sinin həyata keçirilməsi.

Cavab. İctimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin mülki-hüquqi mühafizəsi – vətəndaşların, idarə, müəssisə və təşkilatların hüquq və qanuni mənafələrinin maddi və ya mənəvi zərərlərin vurulması ilə bağlı olan hüquqpozmalardan mühafizəsinə istiqamətləndirilmiş mülki-hüquqi vasitələrin tətbiq edilməsindən ibarətdir.

Sual 43. DİO-nun (polis) inzibati fəaliyyətinin məzmunu.

Cavab. DİO-nun (polis) inzibati fəaliyyətinin məzmunu – onun qanunvericiliklə müəyyən edilmiş formalarda və müvafiq metodlarla həyata keçirilən funksiyalarının realizəsindən ibarətdir.

Daxili işlər orqanlarının (polis) inzibati fəaliyyətinin mahiyyəti onun vasitəsilə ilə daxili işlər orqanlarının (polis) qarşısında duran vəzifə və funksiyaların qanunvericiliklə müəyyən

edilmiş qaydada həyata keçirilməsinin təmin edilməsindən ibarətdir. Digər tərəfdən isə daxili işlər sahəsində daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin həcmindən və onların məzmunca müxtəlifliyindən, yəni onların vəzifə xüsusiyyətlərindən asılı olaraq daxili işlər orqanlarının (polisin) vəzifə və funksiyalarının böyük həcmnin inzibati fəaliyyət forması vasitəsilə həyata keçirildiyi üçün bu fəaliyyət forması praktiki cəhətdən mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin həcmindən və məzmunca müxtəlifliyindən asılı olaraq, onların bu vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsində vətəndaşların, ictimaiyyətin iştirakının daha da genişləndirilməsində daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi formaları içərisində daha geniş istifadə olunan inzibati fəaliyyət formasıdır. Onun köməkliyi ilə daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin yerinə yetirilməsində ictimaiyyətin iştirakının forma və üsulları müəyyən edilir, cinayətkarlığa və digər hüquqpozmalara qarşı mübarizənin gücləndirilməsində ictimaiyyətin rolu daha da yüksəldilir.

Daxili işlər orqanlarının təşkilatdaxili və təşkilatdankənar fəaliyyətinin təşkilində və həyata keçirilməsində də inzibati fəaliyyətin rolu böyükdür. Daxili işlər orqanlarının təşkilatdaxili və təşkilatdankənar fəaliyyətinin təşkilinin effektivliyindən daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin yekun nəticələri bilavasitə asılıdır. Məhz, ona görə də bu fəaliyyət forması mahiyyətinə görə böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sual 44. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti – daxili işlər orqanlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri çərçivəsində dövlətin vəzifə və funksiyalarının bilavasitə gündəlik və praktiki olaraq həyata keçirilməsindən ibarət olan

məqsədyönlü, təşkilati, icraedici, sərəncamverici və qanunqüvvəli təşkilati-hüquqi fəaliyyət formasıdır.

Sual 45. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin əsas əlamətləri və onların məzmunu.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin xarakterik əlamətləri aşağıdakılardır:

- dövlət-hakimiyyət xarakterli olması;
- təşkilati xarakterli olması;
- inzibati fəaliyyətin həyata keçirilməsi prosesində onun icra hakimiyyətinin müvafiq orqanlarına tabeçiliyi və nəzarət altında olması;

- mərkəzləşdirilmiş rəhbərlik elementlərinin bilavasitə idarəetmə ilə əlaqələndirilməsi;

- qanunqüvvəli xarakterliliyi;

- profilaktika istiqamətli xarakterliliyi.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin dövlət hakimiyyət xarakterliliyi – bu orqanlar tərəfindən onların üzərinə qoyulmuş inzibati hüquqi səlahiyyətlərinin qanunla ciddi müəyyən edilmiş səlahiyyətləri çərçivəsində və dövlətin adından həyata keçirilməsində öz əksini tapır. Daxili işlər orqanları (polisin) əməkdaşları inzibati funksiyaları yerinə yetirərkən, icrası məcburi olan göstərişlər vermək, zəruri hallarda məcburetmə təsir tədbirlərini tətbiq etmək hüququna malik olan idarəetmə subyektini kimi (hakimiyyət nümayəndəsi kimi) çıxış edirlər.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyəti – bilavasitə təşkilədiçi fəaliyyətidir. İnzibati fəaliyyətin təşkilətmə mahiyyəti öz ifadəsini daxili işlər orqanlarının (polisin) ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsindəki vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üzrə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi prosesinə əhalinin müxtəlif formalarda iştirakının təmin edilməsinə yönəldilmiş fəaliyyətinin təşkil edilməsində tapır. DİO-nun (polisin) inzibati fəaliyyətinin bu formasının vasitəsi ilə daxili işlərin idarə edilməsi sisteminin fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı məsələlər həll edilir, daxili işlər

sahəsində ictimai münasibətlərin iştirakçılarının fəaliyyətləri əlaqələndirilir, bu sahədə birgə görülən işlər təşkil edilir, onun yerinə yetirilməsi üzrə yoxlama və nəzarət həyata keçirilir.

Mərkəzləşdirilmiş rəhbərlik elementlərinin bilavasitə idarəetmə ilə əlaqələndirilməsi. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti – mərkəzləşdirilmiş rəhbərlik elementlərinin operativ (bilavasitə) idarəetmə ilə əlaqələndirilməsi ilə xarakterizə olunur. Mərkəzləşdirilmiş rəhbərlik – bu fəaliyyətin əsas istiqamətlərinin müəyyən edilməsində, ümumi qaydaların və normativlərin və s. müəyyən edilməsində ifadə olunur. Bilavasitə idarəetmə üçün - idarəetmənin subyektivi və obyektivi arasında düzünə əlaqələrin mövcud olması xarakterikdir.

Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti – qanunqüvvəli xarakterə malikdir. Bu əlamətin məzmunu daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin istiqamətlərinin və məqsədlərinə nail olmanın əsas vasitələrinin qanunla müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin profilaktik istiqamətliyi – daxili işlər orqanlarının (polisini) inzibati xarakterli bütün aparat, xidmət, hissə və qüvvələrinin işinin ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində sivil münasibətlərin inkişafı, daxili işlərin bu və digər sahələrində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalara ciddi riayət olunması və onların pozulmasının xəbərdar edilməsi üçün maksimal şəraitin yaradılması formasında təşkil edilməsindən ibarətdir.

Sual 46. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin prinsipləri.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin prinsipləri - bu orqanların inzibati fəaliyyətində rəhbər tutulan əsas ideya və müddəalardan ibarətdir. Prinsiplər ictimai inkişafın qanunauyğunluqlarının obyektivliyini, sosial idarəetmə praktikasının əsas əlamətlərini ümumilikdə, daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin isə xüsusilə əks etdirirlər.

Prinsiplərin məzmunu inzibati fəaliyyətin mahiyyətini, onun daha xarakterik əlamətlərini obyektiv olaraq əks etdirir. Prinsiplər hüquq normaları formasında ifadə olunaraq, inzibati fəaliyyətin təşkil edilməsi və həyata keçirilməsinin ümumi müddəalarından ibarətdir. Prinsiplərin belə keyfiyyətə malik olması ilə, onlar icrası və riayət olunması məcburi olan hüquqi tələblər mahiyyətinə malik olurlar.

Bununla yanaşı, inzibati fəaliyyətə tənzimləyici təsir göstərən bəzi ideyalar - prinsiplər, qanunvericilikdə özlərinin möhkəmləndirilməsini müvafiq ifadə formalarında tapmırlar, beləliklə də onlar, daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti üçün hüquqi və səciyyəvi xarakter daşıyırlar. Belə ideyalara – prinsiplərə humanizm, sosial ədalətlik, demokratizm və s. kimi prinsipləri aid etmək olar. Sosial xarakterli prinsiplər – dünyabaxışlı ümumi xarakter daşıyırlar. Lakin, sosial ədalətlik, humanizm, demokratizm ideyaları və digər prinsiplər daxili işlər orqanlarının bütün fəaliyyətinin əsasını təşkil etməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, vətəndaşların həyatının, hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafelərinin, cəmiyyətin mənafelərinin mühafizəsi və daxili işlər orqanlarının (polis) inzibati fəaliyyətinin digər humanitar məqsədlərinə yalnız sosial ədalətlik, humanizm, demokratizm prinsipləri və digər prinsiplər əsasında nail olmaq olar. Lakin, belə vəziyyətlərdə vətəndaşlarda müdafiə hüququnun, təqsirsizlik prezumpsiyasının və digər hüquqi və mənəvi rəhbər ideyalarının olması əsas şərtlərdən biri kimi hesab edilir.

Prinsiplər fəaliyyət formalarına, metodlarına, strukturlarına, kadrlarına və prosesinə təsir göstərir.

Prinsiplərdə aşağıdakı əsas tələblər öz əksini tapır:

- inzibati fəaliyyət sahəsinə aid olan xidmət və bölmələrin yaradılması və təşkil edilməsinə qoyulan tələblər;
- daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti sahəsinə aid olan xidmət və bölmələr tərəfindən funksiyalarının həyata keçirilməsinə qoyulan tələblər;

- inzibati fəaliyyətin strategiyasına, taktikasına və iş üslubuna qoyulan tələblər;
- inzibati fəaliyyətin subyektləri və obyektləri arasında yaranan qarşılıqlı münasibətlərin xarakterinə qoyulan tələblər və s.

Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin prinsipləri bütövlükdə daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti üçün ümumi xarakterə malik olan əlamətlərin obyektiv təsir göstərən qanunauyğunluqların nəticələrinin ifadə olunmasından ibarətdir. Prinsiplər insanlar tərəfindən müəyyən edilir və formalaşdırılır. Lakin, prinsiplərin insanlar tərəfindən işlənilib hazırlanması, heç də onların təmiz subyektiv xarakter daşması demək deyil. Prinsiplər ictimai münasibətlərin inkişafının real proses və təzahürlərinin mahiyyətini əks etdirir, yəni onlar obyektiv xarakter daşıyırlar.

Beləliklə, prinsiplər inzibati fəaliyyətin əsasını təşkil edirlər. Bütün digər xüsusiyyət və münasibətlər də əsaslardan yaranır. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, fəaliyyətin prinsiplə əsası necədirsə, onun mahiyyəti də elədir.

Sual 47. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin prinsiplərinin növləri.

Cavab. DİO-nun inzibati fəaliyyətinin prinsipləri özlərinin sistemini yaradırlar, onlar bu sistemdə bir-biri ilə bu və ya digər dərəcədə əlaqəli və bir-birindən asılı vəziyyətdə olurlar. Buna görə də inzibati fəaliyyətin effektivliyinə prinsiplərin bütün sistemini ardıcılıqla və onların hər birini ayrılıqda tətbiq etməklə nail olmaq olar. Bununla yanaşı, sistemdən bu və ya digər prinsipin ayrılması, hər bir prinsipin konkret rolunun müəyyənləşdirilməsinə imkan yaradır və bu da onların praktiki tətbiqini asanlaşdırır.

Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin prinsipləri sistemində sosial-hüquqi və təşkilati prinsiplər fərqləndirilir.

Sual 48. Sosial-hüquqi prinsiplərə hansılar aiddir?

Cavab. Sosial-hüquqi prinsiplərə - ümumsosial xarakter daşıyan və inzibati fəaliyyəti həyata keçirən bu və ya digər orqanın səviyyəsindən və sistemdə tutduğu yerdən, əməkdaşın tutduğu vəzifəsindən asılı olmayaraq, inzibati fəaliyyətdə realizə olunan prinsiplər aiddirlər. Sosial-hüquqi prinsiplərin hər birinin rolunun vacibliyi onunla şərtləndirilir ki, onlar daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin sosial (mənəvi, hüquqi) qaydalarının əsasını təşkil etməsi ilə şərtləndirilir. Bu prinsiplərə aşağıdakılar aiddir:

- humanizm;
- sosial ədalətlik;
- demokratizm;
- xalqın inamına və dəstəyinə arxalanmaq;
- qanunçuluq;
- elmilik;
- aşkarlığın və peşə sirrinin əlaqələndirilməsi.

Sual 49. Təşkilati prinsiplərə hansılar aiddir?

Cavab. Təşkilati prinsiplərə - daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin yaradılmasında və təşkil edilməsində rəhbər tutulan prinsiplər aiddirlər. Bu prinsiplər inzibati fəaliyyəti həyata keçirən aparat, xidmət, orqan, bölmə və digər təşkilati strukturlarının yaradılması zamanı rəhbər tuturlar. Göstərilən prinsiplərin tətbiq edilməsi orqanların fəaliyyət göstərməsinin və strukturunun daha çox optimal variantlarının seçilməsinə, fəaliyyətin subyektləri arasında səlahiyyətlərin səmərəli bölüşdürülməsinə, inzibati fəaliyyətin funksiyalarının həyata keçirilməsi zamanı paralelliyi və təkrarlılığı aradan qaldırmağa imkan verir.

Sual 50. Təşkilati prinsiplərin təyinat və mahiyyətlərinə görə növləri.

Cavab. Təşkilati prinsiplərin sistemi təyinat və mahiyyətlərinə görə aşağıdakı 2 qrupa bölünür:

- inzibati fəaliyyəti həyata keçirən aparat və xidmətlərin təşkili prinsipləri;
- inzibati fəaliyyəti həyata keçirən aparat və xidmətlərin fəaliyyət prinsipləri.

Təşkilati prinsiplərin birinci qrupuna aşağıdakı prinsiplər aiddir:

- sahəvi;
- ərazi;
- xətti;
- funksional;
- tabeçilik.

Sahəvi prinsip. Sahəvi prinsip inzibati fəaliyyəti həyata keçirən aparat və xidmətlərin təşkilində aparıcı rol oynayır. Ona müvafiq olaraq bu və ya digər növ inzibati fəaliyyətin həyata keçirilməsi üçün (ictimai qaydanın qorunması, ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi və s.) müvafiq aparat, xidmət və bölmələr yaradılır.

Ərazi prinsip. Bu prinsip müvafiq istiqamətli inzibati aparat və xidmətlərin yaradılması zamanı onların yerləşdiyi və fəaliyyət göstərdikləri inzibati ərazi qurumlarının (rayon, şəhər və s.) xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasını nəzərdə tutur. İnzibati ərazi vahidlərinin xüsusiyyətlərinə coğrafi mühit, əhalinin sayı, demoqrafik mühit, əməliyyat şəraiti və s. kimi xüsusiyyətlər aiddir.

Xətti prinsip. Bu prinsipin tətbiq edilməsi inzibati fəaliyyəti həyata keçirən növ aparat və xidmətlərin təşkilini təmin edir. Bu prinsipə əsasən hər bir rəhbər öz səlahiyyətləri çərçivəsində tabeçiliyində olanlarla münasibətdə idarəetmənin bütün hüquq və funksiyalarına malik olur. Belə təşkilətmədə hər bir tabeçilikdə olanın yalnız bir bilavasitə rəisi olur və tabeçilikdə olanın bütün fəaliyyət məsələləri də onun səlahiyyətində olur. Bu prinsip əsasında daha çox tabeçiliyində heç kəsi olmayan, bilavasitə icraçı tərəfindən idarə olunan aşağı aparatlar təşkil edilirlər.

Funksional prinsip. DİO-nun aparat, xidmət və bölmələrinin mürəkkəb struktura malik olması zamanı vahid rəhbər bütün

səlahiyyətləri həyata keçirmək iqtidarında olmur. Bununla bağlı olaraq xətti struktur funksional strukturla əlaqələndirilir. Funksional prinsipin mahiyyəti maddi-texniki (təsərrüfat, maliyyə, kadr), orqanın işinin planlaşdırılması funksiyasını və s. kimi təminədiçi və əlaqələndirici funksiyaları realizə edən xidmət və bölmələrin yaradılması və onların fəaliyyətindən ibarətdir. Funksional prinsip əməyin ixtisaslaşdırılmasını, məsələlərin peşəkarcasına həllini təmin edir, nəzarətin təsir qüvvəsini artırır, rəhbərlərin işlərini sadələşdirir.

Tabeçilik prinsipi. DİO-nun (polisın) inzibati fəaliyyətinin bu prinsipi əsasən, inzibati fəaliyyətlə məşğul olan daxili işlər orqanlarının aşağı təbəqəli orqan, aparat, xidmət, bölmə və digər təşkilati strukturlarının gündəlik fəaliyyətlərinin dövlətin ümumi siyasətinə müvafiq olaraq istiqamətləndirilməsinə imkan yaradır, respublika miqyasında qabaqcıl təcrübənin ümumiləşdirilməsi ilə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin forma və metodlarının mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməsi təmin edilir və onların gündəlik fəaliyyətlərinə nəzarət edilir.

Təşkilati prinsiplərin ikinci qrupuna aşağıdakı prinsiplər aiddir:

–inzibati fəaliyyətin subyektləri arasında səlahiyyətlərin səmərəli bölüşdürülməsi;

–bu fəaliyyət subyektlərinin işlərinin nəticələrinə görə məsuliyyəti;

–vahid rəhbərliyin kollegiallıqla uyğunlaşdırılması və s.

Sual 51. DİO-nun (polisın) inzibati fəaliyyətinin funksiyalarının növləri.

Cavab. DİO-nun (polisın) inzibati fəaliyyətinin funksiyalarının aşağıdakı növlərə bölünməsi qəbul edilmişdir:

-ümumi funksiyalar;

-xüsusi (əsas) funksiyalar;

-təminədiçi funksiyalar.

Sual 52. Polisin inzibati fəaliyyətinin ümumi funksiyalarına hansılar aiddir?

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin ümumi funksiyalarına aşağıdakı funksiyalar aiddir:

- proqnozlaşdırma;
- planlaşdırma;
- təşkil etmə;
- nizama salma;
- uçot;
- yoxlama.

Proqnozlaşdırma – alınmış məlumatlar və onların təhlili, həmçinin də elmi nailiyyətlər əsasında hər hansı bir prosesin inkişafında dəyişikliklərin elmi cəhətdən qabaqcadan görülməsi kimi başa düşülür.

Polisin inzibati fəaliyyətində proqnozlaşdırma - polisin inzibati fəaliyyətinin obyektivi olan ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində və daxili işlərin digər sahələrində baş verən bu və ya digər proseslərin inkişafının istiqamət və məqsədlərinin müəyyən edilməsindən, həmçinin də qarşıya qoyulmuş məqsədə nail olmaq üçün lazım olan proqramların işlənilməsindən ibarətdir.

Polisin inzibati fəaliyyətində planlaşdırma – bu fəaliyyətin qarşısında duran vəzifələrinin yerinə yetirilməsi və funksiyalarının həyata keçirilməsi üçün polisin inzibati fəaliyyətini həyata keçirən orqanların, aparatların, xidmətlərin, bölmələrin, nizami hissələrin və bu orqanların əməkdaşlarının gündəlik fəaliyyətlərinin planlaşdırılmasından ibarətdir.

Planlaşdırma – daxili işlər sahəsində idarəetmə prosesinin ümumi funksiyalarından biri kimi qarşıdakı fəaliyyət dövrünə sosial sistemlərin məqsəd və vəzifələrinin, onlara nail olma üsul və vasitələrinin, eləcə də onların həll edilməsi ardıcılığının və yerinə yetirilməsi müddətlərinin müəyyən edilməsi üzrə idarəetmə subyektinin fəaliyyəti başa düşülür.

Polisin inzibati fəaliyyətinin təşkil etmə funksiyası – inzibati fəaliyyətin idarə edən və idarə olunan sisteminin təşkil edilməsindən, müvafiq quruluşun təşkil edilməsi vasitəsi ilə bu

sistemlərin nizama salınmalarının təmin edilməsindən və təşkil edilmiş sistemdə baş verən proseslərin tənzimlənməsindən ibarətdir.

Polisin inzibati fəaliyyətinin təşkil etmə funksiyası – polisin inzibati fəaliyyətini həyata keçirən xidmətlərin, orqanların, bölmələrin, qrupların və digər subyektlərin təşkil edilməsini, yenidən təşkil edilməsini, ləğv edilməsini, onların hüquq və vəzifələrinin, qarşılıqlı əlaqə qaydalarının müəyyən edilməsini, kadrların seçilməsi və yerləşdirilməsini və s. ifadə edir.

Polisin inzibati fəaliyyətinin nizamasalma funksiyası – təşkil etmə funksiyası ilə sıx əlaqədardır. Nizamasalma funksiyasının təyinatı inzibati fəaliyyətin subyektləri tərəfindən bu fəaliyyətin səmərəli həyata keçirilməsi üçün zəruri olan onların nizamasalınmış vəziyyətini qorumaqdan ibarətdir. Nizamasalma funksiyası vasitəsi ilə inzibati fəaliyyəti həyata keçirən xidmətlərin, bölmələrin fəaliyyətlərinə, polis əməkdaşlarının davranışlarına bilavasitə rəhbərlik həyata keçirilir. Nizamasalma funksiyası olmadan, inzibati fəaliyyətin qabaqcadan müəyyən edilmiş proqrama müvafiq olaraq məqsədə yönəldilmiş formada həyata keçirilməsi qeyri mümkündür.

Polisin inzibati fəaliyyətinin uçot funksiyası – məlumatların toplanılmasının, ötürülməsinin, saxlanılmasının və yenidən işlənməsinin təmin edilməsindən, yəni inzibati fəaliyyətin subyektlərinin fəaliyyət göstərmələri, onların üzərinə qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi, vəsait mənbələrinin mövcudluğu və istifadə edilməsi, texniki vasitələrin vəziyyəti haqqında, həmçinin də inzibati fəaliyyətin təsir göstərdiyi obyektlərin vəziyyəti haqqında məlumatların sayca ölçülməsindən, qeydiyyatata alınmasından və qruplaşdırılmasından ibarətdir.

Yoxlama funksiyası. Uçot-yoxlama funksiyası üçün əsaslı zəmin yaradır. Polisin inzibati fəaliyyətinin ümumi funksiyası kimi yoxlama funksiyasının mahiyyəti fəaliyyət obyektinin real vəziyyətinin verilmiş (tapşırılmış) proqrama uyğun olmasının və ya uyğun olmamasının müəyyən edilməsindən ibarətdir. Yoxlama yerinə yetirilən hərəkətlərin (fəaliyyətin) qarşıya qoyulmuş

məqsəd və vəzifələrə nə dərəcədə uyğun olmasının aşkar edilməsinə kömək edir.

Sual 53. Polisin inzibati fəaliyyətinin xüsusi (əsas) funksiyaları.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin xüsusi (əsas) funksiyaları – bu fəaliyyətin qarşısında duran məqsəd və vəzifələrinin bilavasitə yerinə yetirilməsinə xidmət edir. Polisin xarici inzibati fəaliyyətinin məzmununu - inzibati fəaliyyətin xüsusi (əsas) funksiyalarının məcmusu təşkil edir.

Polisin inzibati fəaliyyətinin xüsusi (əsas) funksiyalarına aşağıdakı kimi funksiyalar aiddir:

- vətəndaşların şəxsi təhlükəsizliyinin və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, şəxsiyyətin həyatının, şərəf və ləyaqətinin, onların hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafelərinin, cəmiyyət və dövlətin qanuni mənafelərinin cinayətkar və digər hüquqazidd qəsdlərdən qorunması;

- cinayətlərin və digər hüquqpozmalarının xəbər dar edilməsi, cinayətlərin və digər hüquqpozmalarının törədilməsinə kömək edən səbəb və şəraitin aşkar edilməsi, onların aradan qaldırılması üçün tədbirlərin görülməsi;

- hüquqpozma törədən şəxslərlə fərdi profilaktika işinin həyata keçirilməsi, vətəndaşların hüquqi cəhətdən maarifləndirilməsi ;

- küçələrdə, meydanlarda, nəqliyyatlarda və digər ictimai yerlərdə, o cümlədən ictimai-siyasi, mədəni, idman və digər kütləvi tədbirlərin keçirilməsi zamanı ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi;

- fəvqəladə vəziyyət elan olunmuş və xüsusi idarəetmə forması tətbiq edilmiş yerlərdə və yaşayış məntəqələrində ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi;

- icazə sisteminin həyata keçirilməsi (odlu silahların və onların sursatlarının əldə edilməsinə, istifadəsinə və saxlanmasına, icazə sistemi təsiri altına düşən obyektlərin açılmasına və fəaliyyət göstərmələrinə icazənin verilməsi);

- vətəndaşlar tərəfindən yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatla alınmaları qaydalarına riayət etmələrinə nəzarətin həyata keçirilməsi;

- əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikası ərazisində olmaları və Azərbaycan Respublikası ərazisindən tranzitlə keçmələri qaydalarına riayət etmələrinə nəzarətin həyata keçirilməsi;

- yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;

- müqavilə ilə mülkiyyətin mühafizəsi;

- əhaliyə sosial köməkliyin göstərilməsi;

- hüquqpozmalardan və bədbəxt hallardan xəsarət almış, köməksiz vəziyyətdə qalmış şəxslərə təcili köməkliklərin göstərilməsi barədə tədbirlərin görülməsi;

- qəzaların, yanğınların, təbii fəlakətlərin və digər fəvqəladə hadisələrin nəticələrinin ləğv edilməsi, əhalinin xilas edilməsi və onlara köməklik göstərilməsi, nəzarətsiz qalmış əmlakın mühafizəsi üzrə təcili tədbirlərin görülməsi;

- tapılmış və polisə təhvil verilmiş sənədlərin, əşyaların, qiymətli şeylərin və digər əmlakın saxlanması və qaytarılması barədə tədbirlərin görülməsi;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsələləri üzrə səlahiyyətli dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən qəbul edilmiş aktlarının vətəndaşlar və vəzifəli şəxslər tərəfindən icra edilməsinə öz səlahiyyətləri çərçivəsində yoxlamanın və nəzarətin həyata keçirilməsi;

- inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın həyata keçirilməsi;

- səlahiyyətləri çərçivəsində inzibati tənbehlər haqqında qərarların icrasının həyata keçirilməsi və s.

Sual 54. Polisin inzibati fəaliyyətinin təminedic funksiyaları.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin təminedic funksiyaları – bu fəaliyyətin ümumi və xüsusi (əsas) funksiyalarının yerinə yetirilməsinə xidmət edir.

Sual 55. Polisin inzibati fəaliyyətinin təminedicisi funksiyalarına aiddir.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin təminedicisi funksiyalarına aşağıdakı kimi funksiyalar aiddir:

- kadr;
- maliyyə;
- təsərrüfat;
- kargüzarlıq;
- maddi-texniki;
- polisin inzibati fəaliyyətini təmin edən digər funksiyalar.

Sual 56. Daxili işlər orqanlarının (polisin) fəaliyyətinin formasının anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) fəaliyyətinin forması – daxili işlər orqanlarının (polisin) qarşısında duran vəzifələrin əməli olaraq yerinə yetirilməsi məqsədi ilə törədilən konkret eyni tipli (məzmunlu, sahəvi) hərəkətlərin təşkilati-hüquqi xarici təzahür formasıdır.

Forma dedikdə – subyektlərin hərəkətlərinin mahiyyətinin obyektivləşdirilmiş ifadə olunması başa düşülür. Polisin inzibati fəaliyyətinin funksiyaları praktiki olaraq bu fəaliyyətin müəyyən formalarının vasitəsi ilə həyata keçirilir və bu fəaliyyətin səmərəliliyi müəyyən dərəcədə bu və ya digər formalardan istifadə olunmasından asılıdır. Formalar inzibati fəaliyyətin funksiyalarının məqsəduyğun yerinə yetirilməsinin təmin edilməsinə xidmət edirlər.

Polisin inzibati fəaliyyətinin həyata keçirilməsi prosesində konkret formanın növünün seçilməsi inzibati fəaliyyətin subyektlərinin üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların onlar tərəfindən yerinə yetirilməsi ilə bağlı olan hərəkətlərin xarakteri ilə müəyyən edilir. Belə ki, bəzi hallarda belə hərəkətlərin həyata keçirilməsi hüquqi nəticələrin yaranmasına səbəb olur, digər hallarda isə hüquqi nəticələrin yaranmasına səbəb olmur (məsələn, hüquqi təbliğat, qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi, ictimai qaydanın

qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində iştirak edən ictimai qurumların üzvlərinin təlimatlandırılması və s.).

Sual 57. Polisin inzibati fəaliyyətinin formalarının hüquqi məzmununa görə növləri.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin formalarının hüquqi məzmununa görə aşağıdakı iki növə bölmək qəbul edilmişdir:

- hüquqi;
- qeyri-hüquqi.

Sual 58. Polisin inzibati fəaliyyətinin hüquqi formaları.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin hüquqi formaları – onlarda inzibati fəaliyyətin subyektlərinin səlahiyyətlərinin dövlət-hakimiyyət, idarəçilik-icraçılıq, qanun qüvvəli xarakterə malik olması daha aydın formada ifadə olunması ilə xarakterizə olunur.

Sual 59. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin hüquqi formasının məzmunu.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin hüquqi formasının məzmunu - inzibati fəaliyyətin bu fəaliyyət formasında həyata keçirilməsinin hüquqi nəticə yaratmasından, yəni bu fəaliyyət formasında həyata keçirilən hərəkətlərin hüquqi nəticə yaratmasından ibarətdir.

Sual 60. Polisin inzibati fəaliyyətinin hüquqi formalarının məzmunlarına görə növləri.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin hüquqi formalarını məzmunlarına görə ümumiyyətlə aşağıdakı iki növə bölünməsi qəbul edilmişdir:

- normayaradıcı;
- hüquqtəbiiqedicisi.

Sual 61. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin normayaradıcı fəaliyyət forması.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin normayaradıcı fəaliyyət formasına – Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin əsasnamələrinin, nizamnamələrinin, təlimatlarının, göstərişlərinin, əmrlərinin qərarlarının və s. normativ-hüquqi aktlarının qəbul edilməsini və nəşr edilməsini misal olaraq göstərmək olar. Polisnin inzibati fəaliyyətinin subyektləri, ümumiyyətlə, normayaradıcılıq formasından istifadə etmirlər, çünki normayaradıcılıq fəaliyyət formasının həyata keçirilməsi polis orqanlarının səlahiyyətlərinə aiddir.

Sual 62. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin hüquqtətbiqedicisi fəaliyyət forması.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin hüquqtətbiqedicisi fəaliyyət formasına isə – daxili işlər orqanı (polis orqanı) rəisinin bu və ya digər əməkdaşın vəzifəyə təyin edilməsi haqqında əmrini (bu, hüquqtətbiqedicisi fəaliyyət formasının nizamlayıcı fəaliyyət formasıdır) və ya daxili işlər orqanı (polis orqanı) rəisinin inzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati cərimə formasında inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi haqqında qərarını (bu isə hüquqtətbiqedicisi fəaliyyət formasının hüquqmühafizəedicisi formasıdır) misal olaraq göstərmək olar. Polisnin inzibati fəaliyyətinin hüquqtətbiqetmə fəaliyyət forması - bu fəaliyyətin əsas hüquqi formasıdır.

Polisnin hüquqtətbiqedicisi inzibati fəaliyyəti – fərdi aktın qəbul edilməsi məqsədi ilə subyektlərin hərəkətlərində konkret hüquqi əhəmiyyət kəsb edən faktın müvafiq hüquq normasına əsaslandırılmasından ibarətdir.

Polisnin inzibati fəaliyyətinin hüquqtətbiqedicisi fəaliyyət forması özündə aşağıdakı kimi hərəkətlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur:

- subyekt tərəfindən işin faktiki vəziyyətinə uyğun olaraq normanın tətbiq edilməsinin müəyyən edilməsini;

- məlum vəziyyətə tətbiq ediləcək müvafiq hüquq normalarının seçilməsi, axtarılması, yəni normanın hüquqi qüvvəsinin həqiqiliyinin yoxlanılması, zaman və məkana görə onun təsir qüvvəsi həddinin aşkar edilməsini;

- normaların mənasının və məzmunun öyrənilməsi, yəni onun şərh edilməsini;

- iş üzrə qərarın, fərdi aktın qəbul edilməsini;

- hüquq normasının tətbiq edilməsi ilə aktının icra edilməsini və s.

Sual 63. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin qeyri-hüquqi fəaliyyət formasının məzmunu.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətinin qeyri-hüquqi fəaliyyət formasının məzmunu – inzibati fəaliyyətin bu fəaliyyət formasında həyata keçirilməsi nəticədə heç bir hüquqi nəticə yaratmaması ilə xarakterizə olmasından ibarətdir.

Sual 64. Polisin inzibati fəaliyyətinin qeyri-hüquqi fəaliyyət formaları.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətinin qeyri-hüquqi fəaliyyət formalarına aşağıdakı ifadə formaları aiddir:

-təşkilati hərəkətlər həyata keçirilməsi;

-maddi-texniki hərəkətlərin yerinə yetirilməsi.

Polisin inzibati fəaliyyətinin qeyri-hüquqi fəaliyyət forması, bu fəaliyyətin hüquqi forması kimi inzibati fəaliyyətin subyektlərinin səlahiyyətləri ilə bağlıdır, onların həcmi də bu fəaliyyətin məqsəd və vəzifələrinə uyğun olmalıdır.

Təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsi aşağıdakı formalarda ifadə oluna bilər:

- qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsində, ümumiləşdirilməsində və yayılmasında;

- icraçıların öyrədilməsində, onların təlimatlandırılmasında, yerlərdə onlara təcrübə köməkliliyin göstərilməsində;

- elmin və texnikanın nailiyyətlərinin tətbiq edilməsi üzrə elmi cəhətdən əsaslandırılmış tövsiyələrin və təkliflərin işlənilib hazırlanmasında;

- qabaqcıl iş təcrübəsinin yayılmasında və s.

Təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsi – konkret inzibati-hüquqi münasibətlərin bilavasitə yaranması, dəyişməsi və xitam olunması ilə bağlı olmur. Belə tədbirlər cari inzibati fəaliyyət prosesində fəaliyyətin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə həyata keçirilir.

Maddi-texniki hərəkətlərin yerinə yetirilməsi – yardımçı əhəmiyyətə malik olub, onların köməkliyi ilə inzibati fəaliyyətin bütün fəaliyyət formalarının həyata keçirilməsi maddi cəhətdən təmin edilir.

Maddi-texniki hərəkətlərə aşağıdakı kimi hərəkətlərin həyata keçirilməsi aiddir:

- arayışların, hesabatların, məruzələrin və s. hazırlanması;
- kargüzarlığın aparılması;
- sənədlərin tərtib edilməsi;
- faktların qeydiyyatına alınması;
- materialların və sənədlərin çoxaldılması və s.

Maddi-texniki hərəkətlər və onların ifadə formaları inzibati fəaliyyətin subyektlərinin fəaliyyətinin səmərəliliyini və maddi-texniki bazasını təmin etməyə xidmət edir. Onlar fəaliyyət prosesini yüngülləşdirir, onun səmərəliyini və mədəniliyini yüksəldir.

Sual 65. Daxili işlər orqanının anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanı - Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktları ilə müəyyən edilmiş qaydada dövlətin daxili işlər sahəsində məqsəd və funksiyalarını, hüquq-mühafizə fəaliyyətini həyata keçirən, qanunvericiliyə uyğun olaraq yaradılmış və dövlətin büdcəsindən maliyyələşdirilən hüquq-mühafizə orqanıdır.

Sual 66. Daxili işlər orqanlarının əsas vəzifələri.

Cavab. DİO öz səlahiyyətlərinə müvafiq olaraq aşağıdakı əsas vəzifələri yerinə yetirir:

- şəxsiyyətin təhlükəsizliyini təmin etmək, onun hüquq, azadlıq və qanuni mənafelərini, eləcə də cəmiyyətin və dövlətin mənafelərini hüquqazidd qəsdlərdən qorumaq;
- cinayətləri və digər xətalara xəbərdar etmək və qarşısını almaq;
- ictimai qaydanı qorumaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək;
- törədilmiş cinayətləri açmaq, onların təhqiqat və istintaqını aparmaq;
- təhqiqat, istintaq və məhkəmə orqanlarından gizlənən və cəzadan yayınanların axtarışını aparmaq, xəbərsiz itkin düşmüş şəxslərin, şəxsiyyətinin tanınması mümkün olmayan meyitlərin müəyyənləşdirilməsi işini, habelə oğurlanmış əmlakın axtarılmasını həyata keçirmək;
- inzibati tənbeh və ya başqa təsir tədbirlərini tətbiq etmək;
- yetkinlik yaşına çatmayanların hüquq pozuntularının qarşısının alınması üçün tədbirlər görmək;
- mülkiyyəti mühafizə etmək;
- əhaliyə sosial və hüquqi yardım göstərmək;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Sual 67. DİO-nun əsas funksiyaları (fəaliyyət istiqamətləri).

Cavab. DİO qarşısında qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirmək üçün aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

- vətəndaşların həyatını, sağlamlığını, şərəf və ləyaqətlərini, hüquqlarını, azadlıqlarını və qanuni mənafelərini, eləcə də idarə, müəssisə və təşkilatların mənafelərini hüquqazidd qəsdlərdən mühafizə etmək;
- hüquqpozumaların profilaktikasını təşkil etmək və həyata keçirmək;

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai yerlərdə insanların hüququayyğun davranışlarını təmin etmək;
- yaşayış məntəqələrində və ictimai yerlərdə vətəndaşların əməyi və istirahəti üçün normal şəraitin yaradılmasını təmin etmək;
- ictimai təhlükəsizliyi, yol hərəkəti təhlükəsizliyini, icazə sistemi təsiri altına düşən əşya, predmet və materiallarla davranış qaydalarını təmin etmək;
- ictimai qaydanı və ictimai təhlükəsizliyi tənzimləyən aktların tələblərinə riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirmək;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri daxilində təhqiqat və istintaq aparmaq;
- əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında olmaları, Azərbaycan Respublikası ərazisindən tranzitlə keçmələri qaydalarına riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirmək;
- müqavilə əsasında vətəndaşların şəxsi mülkiyyətinin, dövlət və bələdiyyə mülkiyyətinin mühafizəsini təmin etmək;
- dövlətin digər orqanları ilə birgə fəvqəladə vəziyyət rejimini təmin etmək;
- yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında qanunvericiliyin tələblərinə riayət olunmasına nəzarətin həyata keçirmək və s.

Sual 68. Daxili işlər orqanları fəaliyyətinin mahiyyəti

Cavab. Daxili işlər orqanları fəaliyyətinin mahiyyəti – ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa və digər hüquqpozmalara qarşı mübarizə sahəsində yaranan ictimai münasibətləri nizamlayan normativ-hüquqi aktların tələblərinin həyata keçirilməsindən ibarətdir.

Sual 69. DİO-nun fəaliyyətinin forması anlayışı.

Cavab. DİO-nun fəaliyyətinin forması dedikdə, onların qarşısında duran vəzifələrin praktiki olaraq həyata keçirilməsi

məqsədilə yerinə yetirilən oxşar, eyni tipli hərəkətlərin xarici təşkilati-hüquqi ifadə forması başa düşülür.

Sual 70. Daxili işlər orqanları hansı fəaliyyət formalarında həyata keçirilir?

Cavab. Daxili işlər orqanları öz fəaliyyətlərini aşağıdakı müxtəlif formalarda həyata keçirir:

– təşkilati tədbirlərin (təşkilati-kütləvi tədbirlərin) həyata keçirilməsi;

– maddi-texniki əməliyyatların (hərəkətlərin) yerinə yetirilməsi;

– normayaradıcılıq (hüquqmüəyyənedici) fəaliyyətinin həyata keçirilməsi;

– hüquqtətbiqedici (nizamlayıcı və hüquqmühafizəedici) fəaliyyəti.

Təşkilati tədbirlər (təşkilati-kütləvi tədbirlər) - DİO-nun bütün sisteminin səmərəli fəaliyyət göstərməsinin təmin edilməsi məqsədilə gündəlik olaraq həyata keçirilən təşkilati xarakterli fəaliyyət formasıdır. Bu tədbirlər həm də DİN-in sistemə daxil olmayan digər orqan və təşkilatlarla əlaqələrin yaradılmasına, vətəndaşların və ictimai qurumların hüquq qaydalarının mühafizəsində və DİO-nun digər funksiyalarının realizə edilməsində aktiv iştirak etmək üçün şəraitin yaradılmasına yönəlmişdir.

Maddi-texniki əməliyyatlar (hərəkətlər) köməkçi (yardımçı) xarakter daşıyır. Onların köməyi ilə daxili işlər orqanlarının fəaliyyət prosesi təmin edilir. Maddi-texniki əməliyyatlar kargüzarlığın həyata keçirilməsindən, aparat və xidmətlərin təşkilati texnika ilə təmin edilməsindən, arayışların, hesabatların tərtib edilməsindən və s. ibarətdir.

Normayaradıcılıq (hüquqmüəyyənedici) fəaliyyəti hüquqi normaların işlənilib hazırlanmasından, onların təkmilləşdirilməsindən, dəyişdirilməsindən, onlara əlavə və dəyişikliklərin edilməsindən, ləğv edilməsindən, yəni hüquqi cəhətdən tənzimləməkdən, bir qayda olaraq DİO-nun daxili təşkilati

fəaliyyətinin nizamlanmasına yönələn normativ-hüquqi aktların qəbul edilməsindən ibarətdir. Normayaradıcı fəaliyyət qanunların, qərarların, fərman və sərəncamların, dövlət hakimiyyəti orqanlarının aktları əsasında və onların icrası üçün həyata keçirilir və qanunqüvvəli xarakter daşıyır.

Normayaradıcılıq fəaliyyətinin nəticəsi – daxili işlər sahəsində ictimai münasibətləri nizamlayan qanunqüvvəli hüquq normalarının qəbul edilməsindən ibarətdir. Bu normalar bu fəaliyyəti həyata keçirməyə səlahiyyəti olan daxili işlər orqanlarının rəhbərləri tərəfindən verilən əmrlərdə, təlimatlarda, göstərişlərdə, nizamnamələrdə və digər aktlarda olur.

Hüquqtətbiqedici fəaliyyət - hüquqi əhəmiyyət kəsb edən, fərdi aktların qəbul edilməsindən, yəni hüquq normaları əsasında konkret fərdi işlərin (məsələlərin) həll edilməsindən ibarətdir. İstənilən daxili işlər orqanı bu və ya digər həcmdə hüquqtətbiqedici səlahiyyətlərə malikdir, hüquq tətbiqetmənin subyektidir və hüquqtətbiqedici fəaliyyətinin köməyi ilə gündəlik olaraq idarəçilik funksiyalarını realizə edir.

Sual 71. DİO-nun sisteminin əsas müddəaları.

Cavab. DİO-nun sistemi aşağıdakı əsas müddəalarla səciyyələnir:

- elementlərinin (sistemaltının) mövcudluğu ilə;
- elementlərinin subordinasiya və koordinasiya (əlaqələndirmə) əlaqələri ilə;
- bütövlüyü, keyfiyyətli xüsusiyyətləri və nisbi müstəqilliyi ilə.

Sual 72. Polisin fəaliyyətinin hüquqi əsası

Cavab. Polisin fəaliyyətinin hüquqi əsası – normativ-hüquqi aktların məcmusu olub, onlara həvalə edilmiş və öz səlahiyyətləri çərçivəsində verilən tapşırıqları nəzərdə tutur.

Sual 73. Polis fəaliyyətinin əsas istiqamətləri.

Cavab. Polis haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunun 4-cü maddəsinin II-ci hissəsinə əsasən polisin fəaliyyətinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:

- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi;
- cinayətlərin və digər xətalərin qarşısının alınması və açılması;
- yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi.

Sual 74. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin anlayışı.

Cavab. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi - Azərbaycan Respublikasında ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətlərin qarşısının alınması və açılması sahəsində Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Nazirlik ona həvalə edilmiş vəzifələri bilavasitə və tabeliyində olan orqanlar vasitəsi ilə həyata keçirir. Nazirliyin strukturu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir. Nazirliyin strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki qurumların (hüquqi şəxslərin, təşkilatların və s. qurumların) siyahısını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti təsdiq edir.

Sual 75. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyində naziryanı əməliyyat müşavirələri.

Cavab. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyində naziryanı əməliyyat müşavirələri – daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin ayrı-ayrı istiqamətləri üzrə, habelə əməliyyat şəraitinin dəyişilməsi ilə əlaqədar ortaya çıxan məsələlərə operativ baxılması formalarından biridir.

Müşavirənin işinin təşkilati təminatı nazirliyin Katibliyi tərəfindən həyata keçirilir.

Müşavirənin daimi heyətinin tərkibinə nazir müavinləri, Baş Təşkilat-İnspeksiya İdarəsinin və DİN-in Katibliyinin rəisləri daxildir.

Müşavirəyə çıxarılan məsələlər kollegiya üzvləri, zəruri hallarda kurator nazir müavini ilə razılaşdırılmaqla baş idarə, idarə və şöbə rəisləri tərəfindən irəli sürülə bilər.

Sual 76. Daxili İşlər Nazirliyin normativ hüquqi aktı.

Cavab. Daxili İşlər Nazirliyin normativ hüquqi aktı – Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri və ya nazirliyin Kollegiyası tərəfindən qəbul edilmiş, hamı üçün davranış qaydalarını əks etdirən, qeyri-müəyyən subyektlər dairəsi və dəfələrlə tətbiq olunmaq üçün nəzərdə tutulmuş müəyyən formalı rəsmi sənəddir.

Nazirliyin normativ hüquqi aktları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə nəzərdə tutulmuş hallarda və hədlərdə, yalnız Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə Nazirliyin səlahiyyətlərinə aid edilmiş məsələlər üzrə qəbul edilə bilər. Nazirliyin normativ hüquqi aktları qərarlar formasında qəbul edilir. Nazirlik tərəfindən qəbul edilən təlimatlar, əsasnamələr, nizamnamələr və qaydalar qərarlarla təsdiq edilir.

Sual 77. Daxili İşlər Nazirliyin qeyri-normativ hüquqi aktı.

Cavab. Daxili İşlər Nazirliyin qeyri-normativ hüquqi aktı – konkret (birdəfəlik) təşkilati, nəzarət və ya sərəncamverici tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədi ilə qəbul edilən və ya digər birdəfəlik tətbiq halları üçün nəzərdə tutulan hüquqi aktdır.

Sual 78. Daxili İşlər Nazirliyin hüquqi aktlarının hazırlanması və qəbul edilməsi üçün əsaslar hansılardır?

Cavab. Daxili İşlər Nazirliyin hüquqi aktlarının hazırlanması və qəbul edilməsi üçün əsaslar aşağıdakılardır:

- qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının tələbləri;
- yuxarı orqanların və ya daxili işlər nazirinin konkret tapşırıqları;

- Nazirliyin Kollegiyasının qərarları;
- Nazirliyin baş idarə, idarə və şöbələrinin (bundan sonra idarə) müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş iş planları və ya həmin xidmətlərin rəhbərlərinin təşəbbüsü;
- DİN-in normativ hüquqi aktlarının layihələrinin hazırlanması planı və s.

Sual 79. Daxili İşlər Nazirliyin normativ hüquqi aktların hazırlanmasının planlaşdırılması hansı tələblər nəzərə alınmaqla həyata keçirilir

Cavab. Daxili İşlər Nazirliyin normativ hüquqi aktların hazırlanmasının planlaşdırılması aşağıdakı tələblər nəzərə alınmaqla həyata keçirilir:

- kompleks hüquqi aktların işlənilib hazırlanmasına üstünlük verilməsi, normativ hüquqi aktların sayının minimuma endirilməsi;
- daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsində mövcud olan boşluqların aradan qaldırılması;
- normativ hüquqi aktların beynəlxalq hüquq normalarına, həmçinin Azərbaycan Respublikasının insan və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunması, cinayətkarlıqla mübarizə sahəsində başladığı beynəlxalq müqavilələrdən irəli gələn öhdəliklərinə uyğun olaraq hazırlanması və s.

Sual 80. Kadr ehtiyatının anlayışı.

Cavab. Kadr ehtiyatı – “Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında rəhbər vəzifələrin komplektləşdirilməsi üçün kadr ehtiyatının yaradılması haqqında” Təlimatla müəyyən edilmiş qaydada daxili işlər orqanlarında böyük rəis heyəti üzrə vakant rəhbər vəzifələrə təyin olunmaq üçün əvvəlcədən seçilmiş peşəkar, perspektivli və ixtisaslı əməkdaşlardan ibarətdir.

Kadr ehtiyatının yaradılması Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin kadr siyasətinin tərkib hissəsidir və bu iş peşəkarlıq, işgüzarlıq və mənəvi keyfiyyətlərinə görə rəhbər

vəzifələri tutmağa layiq olan kadrların müəyyən edilməsi, seçilmiş namizədlərin peşə hazırlığının müntəzəm olaraq hərtərəfli inkişaf etdirilməsi, onların maddi və mənəvi stimullaşdırılması üzərində qurulur.

Sual 81. Kadr ehtiyatının yaradılmasında məqsəd.

Cavab. Kadr ehtiyatının yaradılmasında məqsəd – daxili işlər orqanlarının mövcud kadr potensialından səmərəli istifadə etməklə əməkdaşların peşəkarlıq səviyyəsini artırmaq, hərtərəfli inkişaf üçün şərait yaratmaq, rəhbər kadrların düzgün seçilməsini və yerləşdirilməsini təmin etməkdir.

Kadr ehtiyatının yaradılması işinin əsasını – daxili işlər orqanlarında xidmət keçmə sahəsində qanunvericiliyin və digər normativ hüquqi aktların tələblərinə ciddi əməl edilməsi, seçilmiş namizədlərin fərdi keyfiyyətlərinin və xidməti fəaliyyətinin nəticələrinin obyektiv qiymətləndirilməsi, onların öz qabiliyyətlərinə və peşə hazırlığına uyğun olaraq rəhbər vəzifəni tutmaqda hüquq bərabərliyi, peşəkarlığın artırılması, gənc perspektivli kadrların irəli çəkilməsi, rotasiya, aşkarlıq və şəffaflyq prinsipləri təşkil edir.

Sual 82. Daxili işlər orqanlarında xidmət keçmənin anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarında xidmət keçmə - bu orqanların funksiya, vəzifə və hüquqlarını öz peşə fəaliyyətləri ilə həyata keçirən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət qulluğunun xüsusi növüdür.

Sual 83. Hansı şəxslər daxili işlər orqanlarında xidmətə qəbul oluna bilməzlər?

Cavab. Aşağıdakı şəxslər daxili işlər orqanlarında xidmətə qəbul oluna bilməzlər:

- ikili vətəndaşlığı, digər dövlətlər qarşısında öhdəlikləri olanlar;
- din xadimləri;

- məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyəti olmayan və ya məhdud fəaliyyət qabiliyyətli hesab edilmişlər;

- cinayət törətdiyinə görə əvvəllər məhkum edilmiş, habelə barəsində cinayət işinin icraatına bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilmişlər;

-əvvəllər işdə yol verdiyi ciddi nöqsanlara və ya daxili işlər orqanlarında xidmətlə bir araya sığmayan fəaliyyətlə məşğul olmasına və ya xidmətə tam yararsız olmasına və ya ləyaqətsiz hərəkətlərə görə daxili işlər, habelə digər hüquq-mühafizə orqanlarından xaric edilmişlər.

Sual 84. Xüsusi yoxlamanın anlayışı.

Cavab. Xüsusi yoxlama – namizədin xidmətə qəbul olunmasına və sonradan xidmətinə əngəllər törədə biləcək xüsusatların mövcudluğunun öyrənilməsi və dəqiqləşdirilməsi məqsədi ilə aparılır (onun özü, yaxın qohumları və əlaqələri barədə).

Sual 85. Dövlət sirri təşkil edən məlumatların məxfilik dərəcəsinə uyğun olaraq hansı buraxılış formaları müəyyən edilir?

Cavab. Dövlət sirri təşkil edən məlumatların məxfilik dərəcəsinə uyğun olaraq aşağıdakı buraxılış formaları müəyyən edilir:

1. Birinci forma - xüsusi əhəmiyyətli məlumatlarla işləməyə buraxılan əməkdaşlar (hərbi qulluqçular, işçilər) üçün;
2. İkinci forma - tam məxfi məlumatlarla işləməyə buraxılan əməkdaşlar (hərbi qulluqçular işçilər) üçün;
3. Üçüncü forma - məxfi məlumatlarla işləməyə buraxılan əməkdaşlar (hərbi qulluqçular, işçilər) üçün.

Sual 86. Əməkdaşlara hamı təyin edilməsi hansı məqsədlə həyata keçirilir?

Cavab. Əməkdaşlara hamı təyin edilməsi aşağıdakı məqsədlə həyata keçirilir:

- peşə biliyinin, bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması və inkişafı;

- xidmət şəraitinə uyğunlaşmağa köməklik göstərilməsi;

- peşə-etik standartlarına və qaydalarına uyğun olan xidməti davranış vərdişlərinin, fəal vətəndaş və həyat mövqeyinin, xidmətə məsuliyyətli və şüurlu münasibətin formalaşdırılması;

- xidməti vəzifələrin icrasını tənzimləyən normativ-hüquqi aktların öyrənilməsi;

- xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsi zamanı meydana çıxan çətinliklərin aradan qaldırılmasına mənəvi və psixoloji dəstək verilməsi;

- daxili işlər orqanlarının, eləcə də müvafiq xidmət sahəsinin tarixinin və ənənələrinin öyrənilməsi.

Hamilik işi orqan və aidiyyəti xidmət rəhbərlərinin, hamı təyin olunanların tərbiyəvi işi, psixoloji təminatı və peşə hazırlığının təşkilini həyata keçirən əməkdaşların qarşılıqlı fəaliyyəti əsasında təşkil edilir.

Sual 87. Hamı hansı əməkdaşlara təyin olunur?

Cavab. Hamı aşağıdakı əməkdaşlara təyin olunur:

- daxili işlər orqanlarında sırası, kiçik və orta rəis heyəti vəzifələrində xidmətə ilk dəfə qəbul edilən şəxslərə;

- sırası və kiçik rəis heyəti vəzifəsindən orta rəis heyəti vəzifəsinə irəli çəkilən əməkdaşlara;

- DİN-in xüsusi təhsil və müəyyən edilmiş qaydada xarici dövlətlərin müvafiq təhsil müəssisələrini bitirmiş məzunlara;

- digər xidmət sahəsinə keçirilmiş əməkdaşlara (xidməti vəzifənin icrası əlavə bilik və praktiki vərdişlər tələb etdikdə).

Hamilik əməkdaşın ilkin və ya yenidən hazırlığı nəzərə alınmadan bir il müddətinə müəyyən olunur. Hamı, bir qayda olaraq əməkdaşın xidmət etdiyi orqanda müvafiq sahədə çalışan, əməliyyat-xidməti fəaliyyətdə yüksək təcrübəyə malik, kollektivdə nüfuzu olan əməkdaşlar sırasından təyin edilir.

Xidməti fəaliyyətin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq bir nəfər eyni vaxtda bir neçə əməkdaşa hamı təhkim oluna bilər. Əməkdaşlara hamı təyin edilərkən aidiyyəti xidmət rəhbərinin rəyi nəzərə alınır.

Sual 88. Monitoringin anlayışı.

Cavab. Monitoring - hamı-tərbiyəçinin gənc əməkdaşın bilik və bacarıqlarının yüksəldilməsi, onun peşə ustalığına yiyələnməsi, gənc əməkdaşa nəzəri biliklərinin təcrübədə tətbiq etmə bacarığının aşılması, onda yüksək ideya və əxlaqi keyfiyyətlərin formalaşdırılması istiqamətində aparılan işlərin nəticələrini öyrənmək məqsədilə həyata keçirilir.

Sual 89. Attestasiyanın anlayışı.

Cavab. Attestasiya – əməkdaşların işgüzar, mənəvi və şəxsi keyfiyyətlərini tam və obyektiv qiymətləndirmək, xidmətə və tutduğu vəzifəyə uyğunluq dərəcəsini, xidmət üzrə inkişaf perspektivliyini müəyyən etmək məqsədi daşımaqla, onun təşəbbüskarlığının və məsuliyyət hissinin artırılması üçün əsas vasitələrdən biridir.

DİO əməkdaşlarının attestasiyası zamanı onların xidməti fəaliyyətinin qiymətlənməsinin nəticələri nəzərə alınır. DİO əməkdaşlarının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi «Dövlət qulluğu haqqında» Qanunla müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

Əməkdaşların attestasiyası onların iştirakı ilə attestasiya komissiyası tərəfindən keçirilir və keçirilmə müddətinə görə ilkin, növbəti və növbədənkənar olur.

Sual 90. Daxili işlər orqanlarında xidməti intizam anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarında xidməti intizam – əməkdaşlar tərəfindən, onlara həvalə olunmuş vəzifələri nümunəvi yerinə yetirməkdən, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Qanunlarına, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarına, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarına, daxili işlər orqanlarının fəaliyyətini tənzimləyən digər normativ aktlara, Azərbaycan Respublikası

Daxili İşlər Nazirliyinin, birbaşa və bilavasitə rəislərin əmr və göstərişlərinə əməl etməkdən ibarətdir.

Sual 91. Daxili işlər orqanlarının informasiya təminatı anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının informasiya təminatı dedikdə, daxili işlər orqanlarının xidmət və hissələrinə həvalə edilmiş vəzifə və funksiyaların həyata keçirilməsi üçün zəruri olan və müəyyən tələblərə cavab verən məlumatların bu orqanlara təqdim edilməsinə yönəldilmiş idarəetmə subyektlərinin fəaliyyəti başa düşülür.

Anlayışa uyğun olaraq daxili işlər orqanları sisteminin informasiya təminatının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

– DİO-nun fəaliyyəti üçün zəruri olan informasiyaların növlərinin və həcmnin, eləcə də onların sistemə təqdim edilmə formalarının və daxil olma müddətinin müəyyən edilməsi;

– DİO sisteminin bütün xidmət və hissələrinin öz aralarında və xarici mühit obyektləri ilə qarşılıqlı informasiya mübadiləsinin təmin edilməsi;

– DİO-nun xidmət və hissələrinin səmərəli fəaliyyət göstərmələri üçün zəruri olan və sistemə daxil olmuş ilkin informasiyaların forma və növlərə emal edilməsi (sistemləşdirilməsi, ümumiləşdirilməsi və s.);

– daxil olmuş və emal edilmiş informasiyaların DİO-nun xidmət və hissələri arasında, onların yerinə yetirdikləri funksiyalara və konkret həll etdikləri vəzifələrə uyğun olaraq bölünməsi;

– daxil olmuş informasiyaların saxlanılmasının təmin edilməsi, onların DİO sisteminin xidmət və hissələrinin, həmçinin xarici mühitin müvafiq obyektlərinin (orqanlarının) sorğularına görə vaxtında və məqsədyönlü axtarılması və verilməsi;

– informasiyaların toplanması, emal edilməsi, saxlanılması və verilməsi proseslərinin sürətləndirilməsi və onların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə texniki vasitələrin tətbiqi və s.

Sual 92. Cinayətlərin vahid uçotunun anlayışı.

Cavab. Cinayətlərin vahid uçotu - respublika ərazisində baş vermiş cinayətlər və onları törətmiş şəxslər barəsində başlanmış cinayət işlərinin istintaq aidiyyətindən asılı olmayaraq mərkəzləşdirilmiş qaydada qeydiyyatata alınmasından və uçotunun aparılmasından ibarətdir.

Cinayətlərin vahid uçot qaydaları prokurorluq, polis, ədliyyə, vergi, dövlət gömrük komitəsi və dövlət sərhəd xidməti orqanlarına şamil edilir. Bu orqanların icraatında olan törədilmiş və hazırlanan cinayətlər barədə toplanmış materiallar və cinayət işləri üzrə cinayətlərin vahid uçotu Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi tərəfindən (BƏSİİ) aparılır.

Sual 93. Mərkəzləşdirilmiş uçotun anlayışı.

Cavab. Mərkəzləşdirilmiş uçot – uçotun obyektləri barədə məlumatın Avtomatlaşdırılmış Məlumat Bankında əks edilməsidir.

Avtomatlaşdırılmış Məlumat Bankı uçot obyektləri barədə tərtib olunmuş uçot sənədləri əsasında Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsində formalaşır.

Sual 94. Mərkəzləşdirilmiş kriminal uçotun obyektləri hansılardır?

Cavab. Mərkəzləşdirilmiş kriminal uçotun obyektləri aşağıdakılardır:

- ağır və xüsusilə ağır cinayətlər və onları törədən şəxslər;
- silsilə və ya bölgə xüsusiyyətli cinayətlər və onları törədən şəxslər;
- xarakterik üsulla törədilən cinayətlər və onları törədən şəxslər.

Sual 95. Mərkəzləşdirilmiş axtarış uçotun obyektləri hansılardır?

Cavab. Mərkəzləşdirilmiş axtarış uçotun obyektləri aşağıdakılardır:

- talanmış və ya müsadirə edilmiş nömrəli sənədlər (qiymətli kağızlar, şəxsiyyət vəsiqəsi, pasport, diplom, attestat, viza sənədlərinin nömrəli blankları, plastik kartlar və digər) və nömrəli əşyalar;

- talanmış, itirilmiş və aşkar edilmiş silahlar, döyüş sursatları;

- axtarışda olan nəqliyyat vasitələri;

- talanmış və ya müsadirə edilmiş elmi-texniki, ədəbi-bədii və mədəni-tarixi sərvtələr sayılan əşyalar.

Sual 96. Daxili işlər orqanlarında (idarəetmə prosesinin ümumi funksiyası kimi) planlaşdırmanın anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarında (idarəetmə prosesinin ümumi funksiyası kimi) planlaşdırma – qarşıdakı fəaliyyət müddətinə sosial sistemin məqsəd və vəzifələrinin, onlara nail olma üsul və vasitələrin, onların həll edilməsi ardıcılığının və yerinə yetirilməsi müddətlərinin müəyyən edilməsi üzrə idarəetmə subyektinin fəaliyyətidir.

DİO-nun fəaliyyətində planlaşdırmanın rolu aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:

– sistemin gündəlik fəaliyyətinin müəyyən məqsədə yönəldilməsini və onun konkret xarakterini;

– cinayətkarlıqla mübarizənin, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin əsas vəzifələrinin, aktual problemlərinin həll edilməsində səylərin (gücün) bir yerə toplanmasını;

– planlaşdırılan müddət ərzində işin bərabər bölünməsinə, yəni həm bütövlükdə orqanın, həm də onun struktur bölmələrinin fəaliyyətinin ahəngliyini;

– həvalə edilmiş işə görə bütün icraçıların məsuliyyətinin yüksəldilməsini və s.

DİO-nun fəaliyyətində planlaşdırmanın əhəmiyyəti isə aşağıda göstərilən tədbirlərin yerinə yetirilməsinə kömək etməkdən ibarətdir:

– imkan daxilində daha az insan və maddi vəsaitlərin sərf edilməsi ilə və ən qısa müddətdə daha yüksək nailiyyətlərə nail olmaq üçün qüvvə və vasitələrin daha səmərəli istifadə olunmasına;

– orqanın struktur hissələrinin (bölmələrinin) gündəlik fəaliyyətlərində dəqiq qarşılıqlı əlaqələrin təşkilinə;

– nəzarətin (yoxlamanın) təşkilinə və qarşıya qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üzrə fəaliyyətin qiymətləndirilməsinə və s.

DİO-da planlaşdırma - elmilik, qanunçuluq, sistemlilik və effektivlik kimi prinsiplərin əsasında qurulur.

DİO-da planlara qoyulan əsas tələblərə aktualıq, əsaslılıq, komplekslik, reallıq, gərginlik, optimalıq, stabillik, ardıcılıq və konkretlik (müəyyənlik) aiddir.

Sual 97. Cari planların anlayışı.

Cavab. Cari planlar – daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin ümumi istiqamətləri üzrə qarşıya qoyulmuş vəzifələrin səmərəli təmin edilməsi məqsədilə mövcud vəziyyətin təhlili əsasında hazırlanmış tədbirləri özündə cəmləşdirir və müəyyən konkret dövr üçün nəzərdə tutulur.

Cari planlar aşağıdakılardır:

– Azərbaycan Respublikası DİN-də, Naxçıvan MR DİN-də, Bakı şəhəri və Nəqliyyatda BPI-də əsas təşkilati tədbirlər planı (illik).

– Azərbaycan Respublikası DİN-də və Naxçıvan MR DİN-də Kollegiyanın, Bakı və Nəqliyyatda BPI-əməliyyət müşavirəsinin iş planları (yarımillik).

– Azərbaycan Respublikası DİN-in, Naxçıvan MR DİN-in, Bakı şəhəri və Nəqliyyatda BPI-nin mərkəzi aparatlarının Baş idarə, idarə və şöbələrində, şəhər, rayon, xətt polis orqanlarında,

mühafizə hissələrində, əlahiddə hissələrdə iş planları (yarımillik). Həmin strukturların tərkibinə daxil olan bölmə və hissələrdə iş planları (rüblük).

Sual 98. Xüsusi planların anlayışı.

Cavab. Xüsusi planlar – müəyyən sahədə və istiqamətdə, konkret halda və şəraitdə, eləcə də əsas xüsusiyyətləri standart xarakter daşıyan uyğun vəziyyətlərdə qarşıda duran vəzifələrin təmin olunması, qüvvə və vasitələrin cəlb edilməsi, onların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və s. tədbirləri özündə cəmləşdirir, məqsədindən asılı olaraq müəyyən dövrdə istifadə edilməsi, yaxud standart vəziyyətlərdə dərhal tətbiq olunması üçün nəzərdə tutulur.

Xüsusi planlar aşağıdakı sahələr, istiqamətlər və məsələlər üzrə hazırlanır:

1) ictimai-siyasi, idman və digər kütləvi tədbirlər zamanı ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə;

2) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarından, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarından, habelə DİN-in normativ-hüquqi aktlarının tələblərindən irəli gələn təxirəsalınmaz vəzifələrin yerinə yetirilməsi üzrə;

3) hüquqpozmaların profilaktikası, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi və cinayətkarlıqla mübarizənin gücləndirilməsi üzrə kompleks tədbirlərin (əməliyyatların) keçirilməsi üzrə;

4) qrup halında törədilən hüquqpozmaların qarşısının alınması üzrə (1-4-cü bəndlərdə nəzərdə tutulmuş xüsusi planlar–Baş İTİ tərəfindən hazırlanır);

5) terrorçuluğa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi üzrə;

6) silahlı müqavimət göstərən cinayətkarların zərərsizləşdirilməsi və odlu silahın tətbiqi ilə cinayət törətmiş, habelə digər ictimai təhlükəli əmələ təqsirli olaraq yol vermiş

şəxslərin axtarışı və tutulması üzrə (5 və 6-cı bəndlər Baş MCMİ və Baş CAİ tərəfindən hazırlanır);

7) qaçırılmış, oğurlanmış avtonəqliyyat vasitələrinin axtarışı və hərəkətdə olan belə vasitələrin saxlanılması üzrə (BDYPI tərəfindən);

8) müxtəlif regionlar üzrə xüsusilə ağır və geniş ictimai rezonansa səbəb olmuş cinayətlərlə mübarizədə DİO-nun digər hüquq-mühafizə orqanları ilə birgə fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi üzrə;

9) fəvqəladə hadisələr və təbii fəlakətlərin baş verməsi zamanı onların ağır nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə;

10) konkret işlər üzrə əməliyyat-axtarış və istintaq tədbirlərinin keçirilməsi üzrə;

11) qonşu dövlətlərin daxili işlər orqanları ilə birgə ölkə qanunvericiliyinə uyğun olaraq əməliyyat-axtarış və profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi üzrə.

Sual 99. Növbətçi hissənin anlayışı.

Cavab. Növbətçi hissə - ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə daxili işlər orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin tam, effektiv və vaxtında yerinə yetirilməsi məqsədi ilə idarəetmənin müxtəlif təbəqələrinin müxtəlif xarakterli və funksiyalı xidmət sahələrinin fəaliyyətinə idarəçiliyi və rəhbərliyi həyata keçirən DİO sistemində müstəqil struktur bölmədir. Konkret olaraq şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin növbətçi hissələri-şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin struktur hissəsidir.

Daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələri sistemində-yuxarı təbəqəli növbətçi hissə DİN-in növbətçi hissəsi, aşağı təbəqəli növbətçi hissə şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrinin növbətçi hissələridir. DİO-nun növbətçi hissəsi müəyyən olunmuş şatlara uyğun formalaşır. Belə ki, yuxarı təbəqəli növbətçi hissənin fəaliyyətini DİN-də və Naxçıvan MR DİN-də Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti həyata keçirir. Bu

xidmətin ştat cədvəlinə xidmət rəisi, rəis müavini, növbətçi hissələrlə iş və informasiya təminatı bölməsinin rəisi, xüsusilə mühüm tapşırıqlar üzrə baş inspektor, inspektor, məsul növbətçi, məsul növbətçinin köməkçisi aiddir.

Şəhər, rayon polis şöbələri, polis bölmələri, xətt polis şöbələri, xətt polis bölmələri, xətt polis məntəqələrinin növbətçi hissəsinin ştat cədvəli məsul növbətçidən, nizami hissələrdə isə baş növbətçi-inspektor və növbətçi inspektordan ibarətdir.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- daxili işlər orqanının hazırlıq dərəcəsinin praktiki tətbiqinin təmin edilməsi;

- cinayətlər, hadisələr və digər hüquqpozmalar barədə ərizə və məlumatların qəbulu, onların əsasında operativ tədbirlərin görülməsi, cinayətlər barədə ərizə və məlumatların uçotunun dolğunluğuna nəzarətin həyata keçirilməsi;

- hüquqpozmalara görə növbətçi hissəyə gətirilənlərin işlərinin araşdırılması;

- xidməti naryadların hazırlanması və onların əməli idarə olunmasının təmin edilməsi;

- tutulmuş və həbs edilmiş şəxslərin müvəqqəti saxlama yerlərində (MSY) yerləşdirilməsi, bu təcridxanalardan azad edilməsi və onların müşayiət məsələlərinin təmin edilməsi;

- aidiyyəti ərazi üzrə əməliyyat şəraiti barədə məlumatların toplanması, daxili işlər orqanı rəisinə məruzə edilməsi, müəyyən edilmiş orqanlara məlumat verilməsi;

- daxili işlər orqanı və MSY-nin mühafizəsinin vəziyyətinə nəzarət edilməsi;

- növbətçi hissədə olan bütün xidməti sənədlərin, silah-sursatın, xüsusi mühafizə və rabitə vasitələrinin, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, digər əmlakın qorunmasının təmin edilməsi;

- daxili işlər orqanının inzibati binasında və onun ətrafında sanitariya, yanğın təhlükəsizlik qaydalarına riayət olunmasına nəzarət edilməsi.

Sual 100. DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan Təhlükəsiz Şəhər Xidmətin anlayışı.

Cavab. DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan Təhlükəsiz Şəhər Xidməti – insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarını, əhalinin təhlükəsizliyini, dövlətin, fiziki və hüquqi şəxslərin qanuni mənafelərini hüquqazidd əməllərdən qorumaq məqsədi daşıyır.

Xidmət - ərazilərdə hüquq qaydasına riayət edilməsi vəziyyətinin videonəzarət vasitəsilə fasiləsiz və canlı izlənilməsi, qanunazidd hallara, fəvqəladə vəziyyətlərə çevik reaksiya verilməsi üzrə fəaliyyəti həyata keçirən ixtisaslaşdırılmış struktur qurumdur.

Xidmət DİN-in Növbətçi Hissələri Xidmətinə bilavasitə tabedir.

Xidmətin əsas funksiyalarına aşağıdakılar aiddir:

- Elektron müşahidə vasitələri ilə dövlət əhəmiyyətli binaların, əhalinin kütləvi toplanma yerlərinin, küçə və meydanların, təhsil, mədəniyyət və səhiyyə müəssisələrinin, sosial və nəqliyyat infrastrukturalarına aid obyektlərin, ərazilərin və s. zəruri yerlərin tam əhatə olunması yolu ilə ictimai qaydaya və ictimai təhlükəsizliyə nəzarəti həyata keçirmək;

- müxtəlif qanun pozuntularına, cinayətlərə, fəvqəladə vəziyyətlərə çevik reaksiya vermək;

- aşkar olunmuş cinayət və hadisələr, habelə yol hərəkəti qayda pozuntuları barədə məlumatları müvafiq tədbirlər görülməsi üçün təxirəsalınmadan aidiyyəti üzrə ötürmək.

Xidmətin vəzifələri aşağıdakılardır:

- ictimai yerlərdə, o cümlədən küçələrdə və videomüşahidə vasitələri ilə əhatə olunmuş digər yerlərdə hüquq qaydasına riayət edilməsi vəziyyətini fasiləsiz və canlı izləmək;

- aşkar edilmiş qayda pozuntuları barədə qanunvericiliyə uyğun tədbirlərin görülməsi məqsədilə müvafiq sənədləşmə aparmaq, materialları aidiyyəti ərazi polis orqanına göndərmək;

- cinayətlər və digər hüquqpozmalar, şübhəli və axtarışda olan şəxslər və avtomobillər aşkar edildikdə təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi üçün aidiyyəti xidmətləri məlumatlandırmaq;

- yollarda avtomobillərin hərəkətinə videonəzarəti, onların hərəkət sürətinin, dövlət qeydiyyat nömrələri üzrə oğurlanmış və ya qaçırılmış avtomobillərin avtomatik müəyyənləşdirilməsini həyata keçirmək;

- yerlərə göndərilən materialların icrasını nəzarətdə saxlamaq, zərurət yarandıqda müvafiq əlavə məlumatlar təqdim etmək;

- videogörüntüləri arxivləşdirmək, zəruri hallarda müvafiq görüntüləri aidiyyəti qurumlara təqdim etmək;

- müəyyən edilmiş qayda pozuntuları üzrə statistik hesabatlar aparmaq.

Sual 101. Müraciətin anlayışı.

Cavab. Müraciət - müraciətə baxan subyektə və ya onun vəzifəli şəxsinə şəxsən və ya nümayəndə vasitəsilə yazılı (o cümlədən elektron) formada göndərilən (təqdim edilən) və ya şifahi formada edilən fərdi və ya kollektiv təklif, ərizə, şikayət.

Sual 102. Təklifin anlayışı.

Cavab. Təklif - qanunların və digər normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi, dövlət və bələdiyyə orqanlarının və digər müraciətə baxan subyektlərin fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması, elm, təhsil, mədəniyyət, hüquq, sosial-iqtisadi, yaradıcılıq və başqa sahələrlə bağlı məsələlərin həlli barədə edilən müraciət.

Sual 103. Ərizənin anlayışı.

Cavab. Ərizə - hüquq və azadlıqların həyata keçirilməsi ilə bağlı tələbləri nəzərdə tutan müraciət.

Sual 104. Şikayətin anlayışı.

Cavab. Şikayət - pozulmuş hüquq və azadlıqların bərpası və müdafiəsi ilə bağlı tələbləri nəzərdə tutan müraciət.

Sual 105. Müraciətə baxan subyektin anlayışı.

Cavab. Müraciətə baxan subyekt - fiziki və hüquqi şəxslərin müraciətlərinə baxmaq və qərar qəbul etmək səlahiyyəti olan dövlət və bələdiyyə orqanları, dövlət və ya bələdiyyə mülkiyyətində olan və ya paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə və ya bələdiyyəyə məxsus olan hüquqi şəxslər və büdcə təşkilatları.

Sual 106. Şifahi müraciətin anlayışı.

Cavab. Şifahi müraciət - vətəndaşların fərdi və kollektiv qəbulu zamanı və ya müraciətə baxan subyektin nümayəndəsinin iştirakı ilə canlı yayımlanan teleradio proqramları zamanı, habelə telefon müraciət xidməti vasitəsilə edilən müraciət;

Sual 107. Yazılı müraciətin anlayışı.

Cavab. Yazılı müraciət - kağız üzərində və ya elektron formada tərtib edilmiş müraciət;

Sual 108. Elektron müraciətin anlayışı.

Cavab. Elektron müraciət - müraciətə baxan subyektin və ya onun vəzifəli şəxsinin elektron ünvanına göndərilən və ya rəsmi internet saytı vasitəsilə daxil edilən müraciət;

Sual 109. Kollektiv müraciətin anlayışı.

Cavab. Kollektiv müraciət - eyni məsələyə dair iki və daha çox şəxsin birgə müraciəti, yaxud ictimai iştirakçılığın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan müraciətlər;

Sual 110. Təkrar müraciətin anlayışı.

Cavab. Təkrar müraciət - müraciətin Qanunla müəyyən edilmiş baxılması müddəti ötdükdə və ya həmin müraciət cavablandırıldıqda eyni şəxsin eyni məsələ ilə bağlı eyni

müraciətə baxan subyektə və ya onun vəzifəli şəxsinə göndərdiyi növbəti müraciət;

Sual 111. Anonim müraciətin anlayışı.

Cavab. Anonim müraciət - müraciətə baxan subyektə və ya onun vəzifəli şəxsinə vətəndaşın soyadı, adı, atasının adı, ünvanı, şəxsi və ya elektron imzası (hüquqi şəxslərə münasibətdə hüquqi şəxsin adı və hüquqi ünvanı, onun rəhbərinin imzası) olmadan yazılı formada göndərilən müraciət.

Sual 112. Vətəndaşların qəbulunun anlayışı.

Cavab. Vətəndaşların qəbulu - Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin bütün orqan və hissələrində, tədris müəssisələrində öz səlahiyyətləri daxilində qərar qəbul etməyə malik olan vəzifəli şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

Vətəndaşlar müəyyən olunmuş müvafiq günlərdə və saatlarda qəbul edirlər. Qəbul idarə, müəssisə və təşkilatların iş rejimi, digər yerli şərait və imkanlar nəzərə alınmaqla vətəndaşlar üçün əlverişli vaxtlarda keçirilir.

DİN-in rəhbərliyi tərəfindən vətəndaşların qəbulu müvafiq cədvələ uyğun keçirilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin və Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin rəhbərliyi tərəfindən, vətəndaşlar ayda iki dəfədən az olmayaraq şəxsən qəbul edirlər.

DİN-in, Naxçıvan MR DİN-in, Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin struktur xidmətlərinin rəisləri tərəfindən vətəndaşların qəbulu müvafiq qaydada təsdiq olunmuş cədvəl əsasında həftədə bir dəfə keçirilir.

DİN-in şəhər, rayon və ya xətt polis orqanlarında rəhbər vəzifəli şəxs tərəfindən vətəndaşların qəbulu həftənin bütün iş günlərində və ümumi istirahət günlərinin birində keçirilir. Həmin orqanların növbətçi hissələrində vətəndaşlar günün istənilən vaxtında qəbul edilməlidirlər.

Vətəndaşların qəbulu polis sahə məntəqələrində inzibati ərazinin rəisi tərəfindən hər gün, polis sahə inspektorları

tərəfindən isə həftədə iki dəfədən az olmayaraq həyata keçirilməlidir.

Sual 113. İnzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin anlayışı.

Cavab. İnzibati xəbərdarlıq tədbirləri - hüquqpozmaların xəbərdar edilməsinə, onların mənfə və zərərli nəticələrinin yaranmasına yol verilməməsinə, eləcə də vətəndaşların şəxsi və ictimai təhlükəsizliyə təhlükə yaradan halların yaxınlaşmasının (vəziyyətin) aradan qaldırılmasına yönəldilmiş, polis əməkdaşları tərəfindən tətbiq edilən üsul və vasitələrdən ibarətdir.

Polis əməkdaşları tərəfindən tətbiq edilən inzibati xəbərdarlıq tədbirləri məzmun və mahiyyətinə görə müxtəlifdirlər. Onların müxtəlif meyarlara görə (oxşar əlamətlərinə, müxtəlif əsaslara və tətbiq etmə məqsədlərinə görə) təsnifatını vermək olar.

Polis əməkdaşları tərəfindən tətbiq edilən inzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin tətbiq edilməsi məqsədləri üzrə təsnifatının verilməsi təcrübi cəhətdən mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Sual 114. İnzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin tətbiq edilməsi məqsədləri üzrə təsnifatı.

Cavab. İnzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin bu meyar üzrə, yəni onların tətbiq edilməsi məqsədləri üzrə təsnifatının verilməsi nəticəsində onları aşağıdakı iki qrupa bölmək olar:

- vətəndaşların şəxsi və ictimai təhlükəsizliyə təhlükə yaradan halların (vəziyyətin) və onların arzu edilməz və ya zərərli nəticələrin yaxınlaşmasının vaxtında qarşısının alınması məqsədi ilə tətbiq edilən tədbirlər;

- cəmiyyətə zidd davranışları ilə xarakterizə olunan şəxslər tərəfindən yeni hüquqpozmaların törədilməsinin xəbərdar edilməsi məqsədi ilə onlara qarşı tətbiq edilən tədbirlər.

Polis tərəfindən tətbiq edilən inzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin birinci qrupuna aşağıdakı tədbirlər aiddir:

- qəzalar, uçqunlar, elektrik xətlərinin qırılması və s. hadisələr zamanı hərəkətin təhlükəsizliyinə təhlükə yaranarkən yolların və küçələrin müəyyən sahələrində nəqliyyatın və piyadaların hərəkətlərinin məhdudlaşdırılması və ya dayandırılması;

- nəqliyyat vasitələrinin texniki vəziyyətinə nəzarət edilməsi və texniki vəziyyəti müəyyənləşdirilmiş tələblərə uyğun gəlməyən nəqliyyat vasitələrinin istismarının qadağan edilməsi.

Göstərilən inzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin əsas xarakterik əlaməti onların hüquqazidd hərəkətlər faktının olmadığı hallarda da tətbiq edilməsindən ibarətdir. Çünki, məsələn, ondadır ki, vətəndaşların şəxsi təhlükəsizliyinə və ictimai təhlükəsizliyə, onların qanuni mənafeələrinə təhlükə yalnız hüquqpozmaların baş verməsi nəticəsində deyil, həm də təbii fəlakətlər, epidemiyalar, epizootiyalar, ruhi xəstələrin hərəkətləri və s. nəticəsində də yarana bilər. Belə hallarda dövlət hüquqpozma törətməmiş şəxslərə qarşı da məcburetmiş tədbirlərinin tətbiq edilməsi məcburiyyətində olur. Bu növ tədbirlər inzibati tənbeh xarakteri daşıyırlar.

Polis tərəfindən tətbiq edilən inzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin ikinci qrupuna, yəni cəmiyyətə zidd davranışları ilə xarakterizə olunan şəxslər tərəfindən yeni hüquqpozmalarının törədilməsinin xəbərdar edilməsi məqsədi ilə onlara qarşı tətbiq edilən tədbirlər aiddir. Bu tədbirlərin təyinatından və həyata keçirilməsi məqsədindən asılı olaraq, onlar ayrı-ayrı şəxslərə, yəni insanların müəyyən qruplarına qarşı həyata keçirilir.

İnzibati xəbərdarlıq tədbirlərinin ikinci qrupuna aid olan tədbirlər fərdi qaydada və polis əməkdaşları tərəfindən xüsusi inzibati nəzarət formasında həyata keçirilən tədbirlərdir.

Bu tədbirlər bir qayda olaraq, Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosessual qanunvericiliyinə müvafiq olaraq aşağıdakı kateqoriya şəxslərə qarşı həyata keçirilir:

- Azərbaycan Respublikasının CPM-in 169-cu maddəsinə əsasən, qətimkan tədbirinin tətbiq edilməsi zamanı polisin nəzarəti altına verilmiş şəxslərə qarşı;

- Azərbaycan Respublikasının CPM-in 163-cü maddəsinə əsasən, qətimkan tədbirinin tətbiq edilməsi zamanı ev dustaqlığında saxlanılan şəxslərə qarşı.

Sual 115. İnzibati qarşısınıalma tədbirlərinin anlayışı.

Cavab. İnzibati qarşısınıalma tədbirləri – hüquqpozmaların qarşısının alınması üzrə orqanın və ya vəzifəli şəxsin operativ hərəkətlərindən ibarətdir. Onların tətbiq edilməsi hüquqpozan şəxsin hərəkətlərinin zərərli nəticələrinin qarşısının alınması və onlara yol verilməməsi məqsədi ilə bilavasitə müdaxilə edilməsi ilə bağlıdır.

Şəxsi, təşkilati və əmlak məhdudiyətlərindən ibarət olan psixi və fiziki təsir etmə vasitələri ilə hüquqpozmuş şəxs qanunsuz hərəkətlərini davam etdirməkdən faktiki olaraq məhrum edilir və o, müəyyən vəzifələrini (hərəkətlərini) icra etməyə vadar edilir.

İnzibati qarşısınıalma tədbirləri daha çox daxili işlər orqanları (polis) tərəfindən törədilən inzibati xətlərin və cinayətlərin vaxtında qarşısının alınması ilə əlaqədar tətbiq edilir. Bu tədbirlər bəzi hallarda daha kəsərli, bəzi hallarda isə cinayətlərin qarşısının alınmasının yeganə mümkün vasitəsi olur (məsələn: tabel silahının tətbiq edilməsi).

İnzibati qarşısınıalma tədbirləri, təkcə hüquqpozmaların qarşısının alınması üçün deyil, həm də ruhi xəstələr və azyaşlı uşaqlar tərəfindən törədilə biləcək ictimai təhlükəli əməllərin qarşısının alınması üçün tətbiq edilir.

Sual 116. Polis tərəfindən tətbiq edilən inzibati qarşısınıalma tədbirlərinin növləri.

Cavab. Polis tərəfindən tətbiq edilən inzibati qarşısınıalma tədbirləri içərisində ümumi və xüsusi təyinatlı tədbirlərin fərqləndirilməsi qəbul edilmişdir.

Sual 117. Ümumi təyinatlı inzibati qarşısınıalma tədbirlərinə hansı tədbirlər aiddir?

Cavab. Ümumi təyinatlı inzibati qarşısınıalma tədbirlərinə aşağıdakı tədbirlər aiddir:

- güclü sərxoş vəziyyətində olan şəxslərin xüsusi köməklik göstərilən müəssisələrə (xüsusi tibb müəssisələrinə) gətirilməsi;
- nəqliyyat vasitələrinin idarə olunmasından kənarlaşdırma;
- nəqliyyat vasitələrinin istismarının qadağan edilməsi;
- icazə sistemi obyektlərinin işinin dayandırılması.

Sual 118. Xüsusi təyinatlı inzibati məcburetmə tədbirlərinin anlayışı.

Cavab. Xüsusi təyinatlı inzibati məcburetmə tədbirləri – digər tədbirlərlə ictimai təhlükəli davranışların qarşısının alınması mümkün olmadıqda, hüquqpozma törətmiş şəxslərə qarşı tətbiq edilən fiziki təsir etmə vasitələrindən ibarətdir.

Xüsusi təyinatlı inzibati məcburetmə tədbirlərinin böyük hissəsi zəruri müdafiə institutunun istifadə edilməsi ilə tətbiq edilir. Çünki inzibati xətalər qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş zəruri müdafiə vəziyyətinə müvafiq olaraq hüquqpozmaların qarşısının alınması və hüquqpozmuş şəxslərin tutulması üzrə hətta əgər bu hərəkətlərlə hüquqpozan şəxsə çarəsizlikdən ziyan vurulsa belə, polis əməkdaşlarının hərəkətləri qanunauyğun, ictimai faydalı hesab edilir və buna görə inzibati məsuliyyətə səbəb olmur.

Polis əməkdaşları onun qanuni tələblərini icra etməyən hər hansı şəxsə “Polis haqqında” Qanunun 26-cı maddəsinin 1-ci, 2-ci və 4-cü hissələrinə əsasən, fiziki qüvvəni, xüsusi vasitələri (əl qandallarını, rezin güllələri, göz yaşardıcı qazı, yayındırıcı təsir göstərən işıq – səs vasitələrin, mənzillərin açılması üçün qurğunu, nəqliyyatı məcburi saxlatma qurğusunu, suvuranları, rezin dəyənəyi, zirehli maşınları və digər nəqliyyat vasitələrini, xidməti iti və atı və s.) və odlu silahı tətbiq etmək səlahiyyətinə malikdirlər.

İnzibati qarşısınıalma tədbirlərinin tətbiq edilməsi halları və qaydası Azərbaycan Respublikası “Polis haqqında” Qanunun 26-

27-ci maddələrinə və Azərbaycan Respublikasının DİN-in normativ-hüquqi aktlarına müvafiq olaraq tənzimlənilir.

Sual 119. *İnzibati-prosessual təminatmə tədbirlərinin anlayışı.*

Cavab. İnzibati-prosessual təminatmə tədbirləri – inzibati məcburetmə tədbirlərinin növlərindən biri olub, polis tərəfindən hüquqpozmaların aşkar edilməsi, hüquqpozma törətmiş şəxsin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi, sübutların toplanması, inzibati xətlər haqqında hər bir işin hallarının hərtərəfli və obyektiv surətdə araşdırılması, işin vaxtında və düzgün baxılması üçün normal şəraitin yaradılması və iş üzrə qəbul edilmiş qərarın icrasının təmin edilməsi məqsədi ilə tətbiq edilir.

İnzibati-prosessual təminatmə tədbirlərinin tətbiq edilməsinin hüquqi əsasını Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (m.80), “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və Azərbaycan Respublikasının inzibati xətlər qanunvericiliyi təşkil edir.

İnzibati-prosessual təminatmə tədbirlərinin təyinatı yekun nəticədə hüquqpozmaya görə məsuliyyət müəyyən edən maddi hüquq normalarının realizəsi üçün zəruri olan şərait yaratmaqdan ibarətdir. Onların tətbiq edilməsi əsasən daha çox inzibati tənbehlərin realizəsi məqsədlərinə xidmət göstərməkdən ibarətdir. Bəzi hallarda inzibati-prosessual təminatmə tədbirləri vasitəsilə cinayət-hüquqi sanksiyaların realizəsi üçün zəruri olan şərait yaradılır. Göstərilənlərdən əlavə onların tətbiq edilməsi tez-tez tibbi xarakterli inzibati məcburetmə tədbirlərinin (məsələn: polis tibb müəssisələrinin təqdimatı əsasında xroniki alkoqolizmdən, narkomaniyadan əziyyət çəkən şəxslərin, zöhrəvi xəstəliklərlə və ya HIV-lə yoluxmuş şəxslərin gətirilməsini həyata keçirir) realizəsi ilə əlaqədar zəruri olur.

Beləliklə, inzibati-prosesual təminatmə tədbirlərinin tətbiq edilməsi müxtəlif xarakterli dövlət hüquqi məcburetmə tədbirlərinin (əsasən də ən çox inzibati məcburetmə tədbirlərinin) realizəsinin zəruriliyi ilə şərtləndirilir.

İnzibati-prosessual təminatmə tədbirləri digər dövlət-hüquqi məcburetmə tədbirləri ilə münasibətdə köməkçi, təminedicə əhəmiyyət kəsb edir, bu da öz əksini onların adlarında tapmışdır. Məsələn: hüquq ədəbiyyatlarında inzibati prosessual təminatmə tədbirləri bəzən inzibati-prosessual məcburetmə tədbirləri, bəzən də inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatı təmin etmə tədbirləri kimi adlanırlar və gələcəkdə biz onlardan sinonim sözlər kimi istifadə edəcəyik.

İnzibati-prosessual məcburetmənin yuxarıda göstərilən məqsədlərinə nail olmaq prosessual təminatmə tədbirlərinin müxtəlif funksiyalarının realizəsi vasitəsilə həyata keçirilir.

Bu funksiyaların xarakterindən asılı olaraq bütün inzibati-prosessual təmin etmə tədbirlərini aşağıdakı üç əsas qrupa bölmək olar:

- inzibati-prosessual qarşısınıalma tədbirləri;
- sübutların əldə edilməsinə, toplanmasına yönəldilmiş tədbirlər;
- inzibati tənbehlərin icrasını təmin edən prosessual tədbirlər.

Sual 120. İnzibati nəzarətin anlayışı.

Cavab. İnzibati nəzarət - dövlət hakimiyyət xarakteri daşıyaraq, idarəetmənin səlahiyyətli (xüsusi) orqanları tərəfindən tabeçilik münasibətində olmayan vətəndaşlarla, vəzifəli şəxslərlə və orqanlarla münasibətdə onlara aidiyyəti olan məsələlər üzrə normativ-hüquqi aktların tələblərinə dürüst və dönmədən riayət edilməsinə mütəmadi müşahidənin (nəzarətin) həyata keçirilməsindən ibarətdir. İnzibati nəzarətin növlərindən biri də polisə inzibati nəzarətidir.

Sual 121. Polisin inzibati nəzarətinin məzmunu nədən ibarətdir?

Cavab. Polisin inzibati nəzarətinin məzmunu aşağıdakılardan ibarətdir:

1) o, qanunların və digər normativ-hüquqi aktların tələblərinin həyata keçirilməsini təmin edən polisin fəaliyyət formalarından biridir;

2) o, hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, hüquqpozuntusu törədən şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi məqsədi ilə həyata keçirilir;

3) o, qanunların tələblərinin hüquqpozmalardan müdafiə edilməsi vasitəsidir.

Sual 122. Polisin (DİO-nun) inzibati nəzarətinin anlayışı.

Cavab. Polisin (DİO-nun) inzibati nəzarəti - ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində müəyyən edilmiş qaydaların pozulması hallarının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, pozuntu törədən şəxslərin aşkar edilməsi və onların məsuliyyətə cəlb edilməsi və ya onlara qarşı digər təsir tədbirlərinin tətbiq edilməsi məqsədilə, bu qaydalara vətəndaşlar və vəzifəli şəxslər tərəfindən dürüst və dönmədən riayət etmələrinə mütəmadi müşahidənin (nəzarətin) həyata keçirilməsindən ibarətdir.

Polisin inzibati nəzarətinin məzmunu, forma və metodları onun şamil edildiyi şəxslərin, münasibətlərin və obyektlərin dairəsindən asılıdır. Bu məqsədlə polis tərəfindən həyata keçirilən inzibati nəzarət onun şamil edildiyi şəxslərin dairəsindən asılı olaraq aşağıdakı sahələrə şamil edilir:

1) Polisin inzibati nəzarəti polislə heç bir təşkilati və ya digər tabeçilik vəziyyətində olmayan qeyri-müəyyən şəxslərin (fiziki, vəzifəli və hüquqi) dairəsinə şamil edilir.

2) Polisin inzibati nəzarəti müəyyən şəxslər (subyektlər) qrupuna və ya müəyyən konkret məsələlər dairəsinə şamil olunur.

3) Polisin inzibati nəzarəti dairəsi qanunvericiliklə ciddi müəyyən edilmiş şəxslərə şamil edilir.

Polis tərəfindən həyata keçirilən inzibati nəzarətin məzmun və təyinatından asılı olaraq, onun aşağıdakı növləri mövcuddur:

- ümumi;
- xüsusi.

Sual 123. Polisin inzibati nəzarəti hansı əlamətləri ilə xarakterizə olunur?

Cavab. Polisin inzibati nəzarəti aşağıdakı əlamətləri ilə xarakterizə olunur:

- dövlət - hakimiyyət xarakterli olması ilə;
- profilaktik istiqamətli olması ilə;
- təşkilati istiqamətli olması ilə;
- ümumi xarakterli olması ilə;
- mərhələli xarakterli olması ilə;
- bütövlük (tamlıq) xarakterinə malik olması ilə.

Polisin inzibati nəzarəti həyata keçirilərkən polis, hüquqi və təşkilati formalardan istifadə edir.

Hüquqi forma özünün (hüquqtətbiqedicisi formasının) aşağıdakı iki növü ilə xarakterizə olunur:

- nizamlayıcı;
- hüquqmühafizəedici.

Təşkilati formalara aşağıdakı tədbirləri aid etmək olar:

- hüquqpozma faktlarına və ya ictimai təhlükəli nəticələr doğura biləcək hallara idarə, müəssisə və təşkilat rəhbərliyinin, eləcə də ictimaiyyətin diqqətinin cəlb edilməsi;

- mülki mühafizə dəstələri əməkdaşlarının xidməti odlu silahla davranma qaydalarının bilmələrinin yoxlanılması;

- cəza çəkmə müəssisələrindən azad olunmuş şəxslərlə tərbiyəvi işin və sosial adaptasiyasının aparılması;

- vətəndaşlara sosial köməkliyin göstərilməsini və s.

İctimai qayda və ictimai təhlükəsizlik sahələrində baş verən hüquq pozuntusu faktlarının aşkar edilməsi, hüquq pozan şəxslərə qarşı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədilə polis aşağıdakı metodları tətbiq edir:

1) müəyyən edilmiş qaydaların vətəndaşlar və vəzifəli şəxslər tərəfindən yerinə yetirilməsinə bilavasitə müşahidənin edilməsi;

2) riayət edilməsinə nəzarət polisin səlahiyyətlərinə aid edilən qaydaların hüquqi şəxslər, vəzifəli şəxslər və vətəndaşlar tərəfindən yerinə yetirilməsinin mütəmadi (dövri) yoxlanılması;

3) vətəndaşların müraciətlərinin yoxlanılması zamanı hüquqpozmaların aşkar edilməsi və s.

Polisin inzibati nəzarəti ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin, eləcə də qanunçuluğun möhkəmləndirilməsinin əsas formalarından biridir. Polisin inzibati nəzarəti polisin fəaliyyətini tənzimləyən qanunvericilik aktları və digər normativ-hüquqi aktlarına əsasən həyata keçirilir. Məhz, bu normativ-hüquqi aktlarda ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində daxili işlər orqanlarının (polis) hüquq və vəzifələri müəyyən edilmişdir.

Riayət edilməsi polisin inzibati nəzarətinə aid olan qaydaları onların nizamladığı münasibətlərin xarakterinə görə aşağıdakı qruplara bölmək olar:

1) küçələrdə, parklarda və digər ictimai yerlərdə vətəndaşların davranışını, kütləvi tədbirlərin keçirilməsini, ictimai nəqliyyatdan istifadə qaydalarını və s. nizamlayan qaydalar;

2) tikinti və yol işləri, piyadaların və nəqliyyatın hərəkəti, müəyyən predmet və əşyaların əldə edilməsi və saxlanması (silah, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və s.) zamanı ictimai təhlükəsizliyi təmin edən qaydalar;

3) mülkiyyətin (meşə mühafizəsi zolaqlarının və yaşıllıqların, əkinlərin, canlı aləmin, balıq ehtiyatlarının, avtomobil yollarının və yol qurğularının) mühafizəsini nizamlayan qaydalar;

4) idarəetmə qaydaları sahəsində (pasport sistemi, sərhəd rejimi, hərbi qeydiyyat, Respublika ərazisində əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin yaşamaları və s.) qaydaları nizamlayan qaydalar;

5) ictimai abadlığı, habelə ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizliyi təmin edən qaydalar (parkların, bağların, bağçaların və çəmənliklərin mühafizəsini; küçələrin, səkilərin və digər ictimai istifadə yerlərinin qazıntı işlərini; küçələrdə tikinti materiallarının və qabların yığılmasını; ərazilərin təmizliyini və s.)

6) vətəndaşların sağlamlığını (narkotik maddələrin qəbulu və s.; sanitariya-gigiyena və sanitariya-epidemioloji salamatlığı qaydalarını) təmin edən qaydalar.

Sual 124. Polisin inzibati nəzarətinin məqsədinin anlayışı.

Cavab. Polisin inzibati nəzarətinin məqsədi - fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqpozmalarının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınmasından, hüquqpozan şəxslərin aşkar edilməsi və məsuliyyətə cəlb edilməsindən, ictimai qayda və ictimai təhlükəsizlik məsələlərini nizamlayan normativ-hüquqi aktların həyata keçirilməsindən ibarətdir.

Polisin inzibati nəzarəti bir neçə istiqamətdə həyata keçirilir. Bu istiqamətlərin hər biri də mühafizə edilən obyektin sərbəst sahəsini təşkil edir. Eyni zamanda istiqamətlər öz vahidliyi ilə ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin mühafizəsi vəzifələrinin həllini təmin edir, ümumi maddi və prosesual inzibati qanunvericilikdə vəhdət təşkil edirlər.

Polis tərəfindən həyata keçirilən inzibati nəzarətin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:

- 1) ictimai qayda və ictimai təhlükəsizliyi tənzimləyən normalara riayət edilməsinə nəzarət;
- 2) mülkiyyətin mühafizəsi qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət;
- 3) ticarət və vergi qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət;
- 4) yol hərəkəti və yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, habelə nəqliyyatdan istifadə edilməsi qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət;
- 5) əhalinin sağlamlığı, sanitariya-gigiyena, ətraf mühitin mühafizəsi və təbiətdən istifadə qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət;
- 6) pasport sistemi qaydalarına nəzarət;
- 7) icazə sistemi qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət.

Sual 125. İnzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti digər inzibati-hüquq fəaliyyət formalarından hansı özünəməxsus əlamətləri ilə fərqlənir?

Cavab. İnzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti digər inzibati-hüquq fəaliyyət formalarından aşağıdakı özünəməxsus əlamətləri ilə fərqlənir:

- inzibati xətanın olması;
- işin həll edilməsində çəkişmə üsulunun olması;
- qanunla müəyyən edilmiş formada hüquqi aktın qəbul edilməsi.

1. İnzibati xətanın olması.

Yurisdiksiya fəaliyyəti hüquqi işlərə baxılması, onların həll edilməsi və təqsirkar şəxslərə qarşı dövlətin məcburetmiş tədbirlərinin tətbiq edilməsi ilə bağlıdır. Lakin, bəzi hüquqi məsələlərə baxılması və onların həll edilməsi bəzən müəyyən faktlarla bağlı olduğu üçün (pasportun alınması və ya silahının saxlanması icazənin verilməsi və s.) yurisdiksiya fəaliyyəti ilə əhatə edilmir. Belə məsələlərin həlli inzibati-prosedural fəaliyyətin formalarından biri olan inzibati prosedural fəaliyyətinin vasitəsi ilə həll edilir. Yurisdiksiya fəaliyyəti yalnız hüquqi göstərişlərin pozulması haqqında işlərə baxmaq zərurəti olduqda yaranır. Məhz, belə hüquqi göstərişlərin pozulması hallarının həll edilməsi yurisdiksiya fəaliyyətinin əsas məzmununu təşkil edir.

Sual 126. Hüquqpozmaların ictimai təhlükəlilik dərəcələrinin və onların xarakterindən asılı olaraq hüquq sistemində yurisdiksiya fəaliyyəti hansı növə bölünür?

Cavab. Hüquqpozmaların ictimai təhlükəlilik dərəcələrinin və onların xarakterindən asılı olaraq hüquq sistemində yurisdiksiya fəaliyyəti aşağıdakı növə bölünür:

- cinayət-hüquqi;
- mülki-hüquqi;
- intizam;
- inzibati-hüquqi.

İnzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti inzibati xətlər haqqında işlərin baxılması və onların həll edilməsi üçün həyata keçirilən inzibati-prosessual fəaliyyət formasıdır. Beləliklə, yalnız inzibati xətlər baş verdikdə digər səlahiyyətli dövlət orqanları kimi daxili işlər orqanları (polis orqanları) da bu fəaliyyət formasını həyata keçirmək səlahiyyətinə malik olur. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 12-ci maddəsinə əsasən, bu Məcəllə ilə qorunan və ictimai münasibətlərə qəsd edən, hüquqazidd olan, təqsirli sayılan (qəsdən və ya ehtiyatsızlıq üzündən törədilən) və inzibati məsuliyyətə səbəb olan əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) inzibati xəta hesab olunur.

İnzibati xətlər haqqında işlərə baxılması və onların həll edilməsi inzibati-yurisdiksiya fəaliyyətinin əsas məzmununu təşkil edir. Yalnız məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilən ədalət mühakiməsindən fərqli olaraq inzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti ictimai münasibətlərin hüquqi müdafiəsinin xüsusi vasitəsidir.

İnzibati xətlər qanunvericiliyi ilə inzibati xətlər haqqında işlərə mahiyyəti üzrə baxmaq və onları həll etmək səlahiyyəti hüququ bir çox dövlət orqanlarına və onların vəzifəli şəxslərinə verilmişdir. Onlar arasında daxili işlər orqanları (polis orqanları) xüsusi yer tutur. Mülkiyyəti mühafizə edərkən, ictimai qaydanı qoruyarkən və ictimai təhlükəsizliyi təmin edərkən daxili işlər orqanları (polis orqanları) çoxlu inzibati xətlər aşkar edir və qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallarda təqsirkar şəxslərə inzibati tənbehlər tətbiq edirlər.

“ Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının 28 oktyabr 1999-cu il tarixli Qanununun 18-ci maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən polis əməkdaşının inzibati xəta törətmiş şəxs barəsində protokol tərtib etmək, şəxsi baxış keçirmək, əşyalarını yoxlamaq, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada və müddətdə onu polisdə saxlamaq, həmin maddənin 2-ci bəndinə əsasən isə inzibati xətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulan tədbirləri görmək hüquqları vardır.

Daxili işlər orqanları (polis) tərəfindən mühafizə olunan ictimai münasibətlərin geniş dairəyə malik olması inzibati-yurisdiksiya fəaliyyəti sahəsində onlara çoxlu səlahiyyətlərin verilməsinə səbəb olmuşdur.

Rayon (şəhər) məhkəmələrindən sonra, inzibati xətəlara dair işlərə baxmaq sahəsində daxili işlər orqanları (polis) 2-ci yerdə durur.

Sual 127. Qüvvədə olan qanunvericiliyin məntiqi və hüquqi təhlili icraatın hansı mərhələsinin olmasına əsas verir?

Cavab. Qüvvədə olan qanunvericiliyin məntiqi və hüquqi təhlili icraatın aşağıdakı dörd mərhələsinin olmasına əsas verir:

1. inzibati xətəlar haqqında işlər üzrə icraata başlama;
2. inzibati xətəlar haqqında işlərə baxılması;
3. inzibati xətəlar haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması;
4. inzibati xətəlar haqqında işlər üzrə qərarların icrası.

İcraatın birinci mərhələsində inzibati xətəanın törədilməsi faktı və halları, təqsirkar şəxs haqqında məlumat aydınlaşdırılır və protokol tərtib edilir. Bu mərhələnin vəzifəsi inzibati xətəanın operativ müəyyən edilməsindən, inzibati xətəa törətmiş şəxsin ifşa edilməsindən və inzibati xətəanın əlamətlərini müəyyən edən halların aşkar edilməsindən ibarətdir. Təqsirkar şəxslərin ifşa edilməsi məqsədilə inzibati xətəalar haqqında işlərin materiallarının hazırlanmasının vəzifələri sübutların möhkəmləndirilməsi və ilkin qiymətləndirilməsindən, inzibati-hüquqi təsir tədbirinin zəruriliyi dərəcəsinin dəqiqləşdirilməsindən ibarətdir.

İcraatın ikinci mərhələsində işə baxmağa səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati xətəa haqqında işə baxır və qərar qəbul edir. Bu mərhələnin vəzifələri inzibati məsuliyyətə cəlb edilən şəxsin təqsirkar olub-olmaması məsələsinin həll edilməsindən, təqsirkar şəxsin əməlinin hüquqi cəhətdən qiymətləndirilməsindən, təqsirkar şəxsin cəzalandırılmasından, təqsirsiz şəxsin isə təmizə

çıxarılmasından və ya ona bəraət qazandırılmasından, vətəndaşlara tərbiyəvi təsir göstərilməsindən ibarətdir.

İcraatın fakultativ xarakter daşıyan üçüncü mərhələsində vətəndaşın şikayətinə və ya prokurorun protestinə baxılır və qərarın qüvvədə saxlanması, ləğv edilərək yenidən baxılması və ya xitam verilməsi, yaxud da tənbehin gücləndirilmədən normativ-hüquqi aktda nəzərdə tutulmuş çərçivədə dəyişdirilməsi barədə qərarın qəbul edilməsi kimi tədbirlər görülür.

İcraatın dördüncü mərhələsi isə – qərarın icrası ilə başa çatır, yəni iş üzrə qəbul edilmiş qərar qanuni qüvvəyə mindikdən, bəzi hallarda isə onun qəbul edildiyi andan sonra dərhal, yaxud da şikayətə (protestə) baxıldıqdan sonra həll edilir.

Sual 128. Qanunçuluğun anlayışı.

Cavab. Qanunçuluq sivil cəmiyyətin, onun siyasi sisteminin bütün həlqələrinin normal həyat fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. Qanunçuluq ictimai həyatın sabit amili kimi, vətəndaşların qanun qarşısında real bərabərliyini təmin edə bilən sivilizasiyalı cəmiyyət şəraitində yaranır və formalaşır. Bununla da o, insanların maraqlarını ədalətli təmin edir. Qanunçuluq hüququn bütün subyektləri tərəfindən qanunların və onların əsasında qəbul edilmiş normativ-hüquqi aktların tələblərinin dürüst və dönmədən yerinə yetirilməsidir.

Sual 129. Dövlət idarəetməsində qanunçuluq anlayışı.

Cavab. Dövlət idarəetməsində qanunçuluq - bütün dövlət orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar), vəzifəli şəxslər və vətəndaşlar tərəfindən qüvvədə olan qanunvericiliyə eyni cür, dürüst və dönmədən riayət edilməsi başa düşülür.

Dövlət idarəetmə sahələrindən biri olan daxili işlərin idarə edilməsində qanunçuluğun təmin edilməsi əsas şərtlərdən biridir. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində

qanunçuluğun təmin edilməsi müasir Azərbaycan cəmiyyətinin əsas tələblərindən biridir.

Sual 130. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsi hansı istiqamətdə həyata keçirilir?

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsi 3 istiqamətdə həyata keçirilir:

1) polisın qanuni fəaliyyətinə şəraitin yaradılması məqsədi ilə Respublikada qanunçuluq rejiminin formalaşması, qanunların və digər normativ-hüquqi aktların qəbul edilməsi yolu ilə;

2) polisın inzibati fəaliyyətini həyata keçirən aparat və xidmətlərin yaradılması ilə;

3) polisın inzibati fəaliyyəti sahəsində üzərinə düşən vəzifələrin həyata keçirilməsi prosesi ilə.

Sual 131. Qanunçuluğun təminatı anlayışı.

Cavab. Qanunçuluğun təminatı dedikdə, qanunların dürüst və dönmədən icrasını, hüququn bütün subyektləri tərəfindən hüquqlarının düzgün istifadə edilməsini və hüquqi vəzifələrinin yerinə yetirilməsini təmin edən ictimai tərəqqinin obyektiv və subyektiv şərtləri, eləcə də dövlət və cəmiyyət tərəfindən xüsusi hazırlanmış vasitələr başa düşülür.

Qanunçuluğun təminatı məzmun və təyinatına görə ümumi və xüsusi (hüquqi) növlərə bölünür.

Qanunçuluğun ümumi təminatına aşağıdakılar aiddir:

1) iqtisadi (cəmiyyətin iqtisadi sistemi, bazar iqtisadiyyatı, təbiətdən səmərəli istifadə, əsas məqsədi xalqın rifahını yüksəltmək və s.);

2) siyasi (ölkədə demokratiya və aşkarlıq rejimi, siyasi plüralizm, mətbuat azadlığı, hakimiyyətlərin bölünməsi və s.);

3) ideoloji (hüquq mədəniyyətinin və hüquq düşüncəsinin yüksəldilməsi, elmi dünyagörüşü, idrakın yüksək səviyyəsi və s.);

4) sosial-psixoloji (sosial-psixoloji mühit, ictimai rəy, sosial tələblər və maraqlar və s.).

Sual 132. Qanunçuluğun hüquqi təminatı anlayışı.

Cavab. Qanunçuluğun hüquqi təminatı dedikdə, bütün dövlət orqanları, ictimai birliklər, vəzifəli şəxslər və vətəndaşlar tərəfindən qanunun tələblərinin dürüst və dönmədən yerinə yetirilməsini təmin etməyə yönəldilmiş xüsusi normativ-hüquqi vasitələr (aktlar) başa düşülür.

Qanunçuluğun xüsusi (hüquqi) təminatının məzmunu qanunla müəyyən edilir. Bu təminata qanunla müəyyən edilmiş elə vasitələr daxildir ki, onların köməyi ilə ictimai münasibətlərin bütün iştirakçıları tərəfindən qanunlara dürüst və dönmədən riayət olunur.

Qanunçuluğun xüsusi təminatı onun möhkəmləndirilməsinin müxtəlif təşkilati-hüquqi və hüquqi (normativ) vasitə və üsullarının köməyi ilə həyata keçirilir.

a) Qanunçuluğun xüsusi təminatının təşkilati-hüquqi vasitə və üsulları özündə aşağıdakıları ifadə etdirir:

– DİO-nun (polis) təşkilinin və fəaliyyətinin optimal formaları;

– polis əməkdaşlarının və digər vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən şikayət verilməsi;

– polis heyəti ilə tərbiyəvi işin aparılması;

– polis heyətinin keyfiyyətli seçilməsi, yerləşdirilməsi və öyrədilməsi;

– polis, onun aparat və xidmətlərinin inzibati fəaliyyətinə idarədaxili və idarədənkanar nəzarət.

b) Qanunçuluğun xüsusi təminatının normativ-hüquqi vasitə və üsulları aşağıda göstərilənlərə əsaslanır:

– hüquqi nizamlaşmanın optimallığı;

– polis əməkdaşlarının hüquqi məsuliyyəti;

– prosessual normaların olması və s.

Göstərilənləri nəzərə alaraq qanunçuluğun xüsusi təminatını hüquqi təminat da adlandırmaq bilərik.

Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun hüquqi (xüsusi) təminatına aşağıdakı hüquqi normalar daxildir:

1) daxili işlər orqanlarının (polisin), onun aparat və bölmələrinin ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində fəaliyyətini tənzimləyən normativ-hüquqi aktların əsasını təşkil edən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (məsələn, 26 və 71-ci maddələr);

2) insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi məqsədini müəyyən edən normalar (Məsələn, “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu);

3) ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində polis fəaliyyətini tənzimləyən qüvvədə olan qanunvericilikdə öz əksini tapmış normalar (məsələn, “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu);

4) inzibati məcburetə tədbirlərinin tətbiq edilməsi qaydasını, polis əməkdaşlarının konkret vəzifələrini və normativ-hüquqi aktların faktiki icrasına nəzarət formalarını müəyyən edən normalar ;

5) polis qanunsuz aktlarının fəaliyyətini dayandıran və ya ləğv edən, yaxud onlardan şikayət verilməsi qaydasını və müddətini nizamlayan normalar (məsələn, “Təhqiqat, ibtidai istintaq, prokurorluq və məhkəmə orqanlarının qanunsuz hərəkətləri nəticəsində fiziki şəxslərə vurulmuş ziyanın ödənilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, “Vətəndaşların hüquq və azadlıqlarını pozan qərar və hərəkətlərdən (hərəkətsizlikdən) məhkəməyə şikayət edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, “Vətəndaşların müraciətləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və s.);

6) qanunçuluğun pozulmasına görə polis əməkdaşlarının cinayət, inzibati, intizam və digər məsuliyyətlərini müəyyən edən

normalar (Məsələn, CM, İXM, Azərbaycan Respublikası Daxili işlər orqanlarının İntizam Nizamnaməsi və s.).

Sual 133. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində qanunçuluq anlayışı.

Cavab. Daxili işlər orqanlarının (polisin) inzibati fəaliyyətində qanunçuluq dedikdə, bu fəaliyyətin bütün subyektləri tərəfindən normativ-hüquqi aktların tələblərinə dürüst və dönmədən riayət edilməsi başa düşülür.

Sual 134. Polisin inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsi hansı üsullarla həyata keçirilir?

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsi müxtəlif üsullarla həyata keçirilir.

Onlara aşağıdakılar aiddir:

I. İdarədaxili nəzarət;

II. İdarədənənar nəzarət;

III. Məhkəmə nəzarəti;

IV. Prokuror nəzarəti;

V. Polis əməkdaşlarının qanunsuz hərəkətlərindən şikayət vermə;

VI. Polis əməkdaşlarının məsuliyyəti.

İdarədənənar nəzarət. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsinə əsasən qeyd edə bilərik ki, DİO-nun (polisin) fəaliyyətinə idarədənənar nəzarətin həyata keçirilməsində xüsusi yeri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti və onun yuxarı icra orqanı olan Nazirlər Kabineti tutur.

Məhkəmə nəzarəti. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsinin II hissəsinə əsasən, polis orqanlarında qanunların icrasına nəzarəti qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətləri daxilində məhkəmələr və prokurorluq orqanları həyata keçirirlər.

İdarəçilik sahəsində qanunçuluğariayət edilməsi üzərində məhkəmə nəzarəti–vətəndaşların qanunla qorunan hüquqlarının müdafiəsinin mühüm təminatlarından biridir. “Məhkəmələr və

hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən, məhkəmələrin fəaliyyəti yalnız ədalət mühakiməsinin və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada məhkəmə nəzarətinin həyata keçirilməsinə yönəldilmişdir.

Prokuror nəzarəti. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 133-cü maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edirlər. Bu nəzarət, məhkəmə nəzarətində qeyd etdiyimiz kimi, “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsində də öz əksini tapmışdır. “Prokurorluq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4-cü maddəsində prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri göstərilmişdir. Prokurorluq qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada cinayət işi başlayır və ibtidai istintaq aparır, cinayət işi üzrə ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərlik edir və qanunlara riayət edilməsini təmin edir, təhqiqat və əməliyyat-axtarış orqanlarının fəaliyyətində qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir.

Polis əməkdaşlarının hərəkətlərindən verilmiş şikayət vermə. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı maddəsinin II hissəsində göstərilir: “Hər kəs dövlət orqanlarının, siyasi partiyaların, həmkarlar ittifaqlarının və digər ictimai birliklərin, vəzifəli şəxslərin qərar və hərəkətlərindən (yaxud hərəkətsizliyindən) məhkəməyə şikayət edə bilər”.

Polis əməkdaşlarının məsuliyyəti. Polis əməkdaşları qanunçuluğu və hüquq qaydalarını pozduğuna görə, laqeydlik göstərdiyinə görə, həmçinin digər hüquqazidd əməllər törətdiyinə görə cinayət, inzibati və intizam məsuliyyətinə cəlb olunurlar. Polis əməkdaşlarının cinayət əməllərinə görə Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyi ilə, inzibati xəta törətdiyinə görə inzibati xətalər qanunvericiliyi ilə, qanunçuluğu və xidməti intizam qaydalarını pozduğuna görə isə “Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarının İntizam Nizamnaməsi”

(DİN, 16.06.2009, № 330) ilə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Sual 135. Polisin inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsinə idarədaxili nəzarət formaları.

Cavab. Polisin inzibati fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsinə idarədaxili nəzarət üç formada həyata keçirilir:

1) yerlərdə icraçılar tərəfindən qanunçuluğa riayət edilməsinin bilavasitə yoxlanılması;

2) polisin inzibati fəaliyyətində qanunçuluğa riayət edilməsini xarakterizə edən informasiya materiallarının öyrənilməsi;

3) qanunçuluğa riayət edilməsi haqqında polisin inzibati xidmət (orqan) rəhbərlərinin hesabatlarının dinlənilməsi (iclaslarda, müşavirələrdə və s.).

Sual 136. İdarədaxili nəzarətin metodları hansılardır?

Cavab. DİO-nun (polisin) fəaliyyətində qanunçuluğun təmin edilməsi aşağıdakı idarədaxili nəzarət metodlarının vasitəsilə həyata keçirilir:

- operativ (gündəlik) yoxlama;
- kompleks yoxlamalar;
- inspektor yoxlamaları;
- polis əməkdaşlarının hərəkətlərindən verilən şikayətlərin baxılması zamanı polisin fəaliyyətinə nəzarət;
- xidməti yoxlamalar və s.

Sual 137. Operativ (gündəlik) yoxlamanın anlayışı.

Cavab. Operativ (gündəlik) yoxlama – təbəçilikdə olan hissələrə, xidmətlərə, polis əməkdaşlarına qarşı həyata keçirilən bilavasitə rəhbərliyin əsas tərkib hissəsidir.

Sual 138. Kompleks yoxlamaların anlayışı.

Cavab. Kompleks yoxlamalar – müəyyən dövr ərzində yoxlanılan orqanın fəaliyyətinin (işinin) bütün istiqamətlərini əhatə edən yoxlamadır.

Sual 139. İnspektor yoxlamalarının anlayışı.

Cavab. İnspektor yoxlamaları – kompleks yoxlamaları prosesində aşkar olunmuş çatışmazlıqların aradan qaldırılmasının, eləcə də yoxlama aparən orqan tərəfindən işin təkmilləşdirilməsi üzrə irəli sürülən təkliflərin realizə edilməsinin yoxlanılması məqsədilə həyata keçirilən yoxlamadır. İnspektor yoxlamaları kompleks yoxlamalarından adətən 1 il sonra həyata keçirilir.

Sual 140. İnspeksiyanın anlayışı.

Cavab. İnspeksiya – idarədaxili nəzarət formalarından olmaqla əməliyyat-xidməti fəaliyyətin bütün istiqamətləri üzrə həyata keçirilən tədbirlərin, o cümlədən qanunvericilik və daxili normativ sənədlərlə müəyyən edilmiş vəzifələrin icra vəziyyətinin öyrənilməsi və qiymətləndirilməsidir.

İnspeksiyanın vəzifələri:

- ictimai asayişin hüquq və azadlıqlarının, dövlətin və hüquqi şəxslərin qanuni mənafələrinin və mülkiyyətinin hüquqazidd əməllərdən qorunmasının, cinayətkarlığa qarşı profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsinin, habelə digər istiqamətlər üzrə əməliyyat-xidməti fəaliyyətin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, daxili normativ hüquqi aktların və Kollegiya qərarların tələblərinə uyğun təşkil olunmasını öyrənmək;

- cinayətkarlığın vəziyyətində və dinamikasında müşahidə olunan neqativ təmayüllərin aradan qaldırılması üzrə görülən tədbirlərin, qüvvə və vasitələrin idarə olunmasının effektivliyini qiymətləndirmək;

- orqanın fəaliyyəti barədə ictimai rəyi öyrənmək;

- fəaliyyətin ayrı-ayrı istiqamətləri üzrə yeni iş metodlarını, müsbət təcrübəni öyrənmək və yaymaq;

- nazirliyin aparatının struktur qurumlarının yerlərdə fəaliyyətin effektivliyinə təsirini öyrənmək;
- inspeksiya zamanı aşkar olunmuş nöqsan və çatışmazlıqların, onları şərtləndirən amillərin aradan qaldırılması, xidməti intizamın möhkəmləndirilməsi və şəxsi heyət tərəfindən qanunçuluğa riayət olunması sahəsində praktiki köməklik göstərmək.

Sual 141. Nəzarət yoxlamasının anlayışı.

Cavab. Nəzarət yoxlaması – inspeksiya zamanı aşkar olunmuş nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üzrə görülən işlərin vəziyyətinin öyrənilməsi və nəticələrinin qiymətləndirilməsidir.

Nəzarət yoxlamasının vəzifələri:

- aşkar olunmuş çatışmazlıqların aradan qaldırılması üzrə görülmüş tədbirlərin effektivliyinin öyrənilməsi;
- ərazi polis orqanlarında fəaliyyətin effektivliyinin təmin olunmasında Nazirliyin aparatının və digər idarəçilik qurumlarının rəhbər vəzifəli şəxslərinin rolunun aydınlaşdırılması, onlara əməli köməkliyin göstərilməsi.

Sual 142. Məqsədli yoxlamanın anlayışı.

Cavab. Məqsədli yoxlama – ictimai qaydanın qorunması və cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində vəzifələrin icrasının, o cümlədən əməliyyat-xidməti fəaliyyətin bir və bir neçə istiqamətinin, kriminogen duruma təsir göstərən amillərin, xidməti intizamın və şəxsi heyət arasında qanunçuluğa riayət olunması vəziyyətinin öyrənilməsi.

Məqsədli yoxlamaların vəzifələri:

- Azərbaycan Respublikası qanunlarının, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarının, Nazirlər Kabinetinin qərarlarının, Daxili İşlər Nazirliyinin normativ hüquqi aktlarının icrasına nəzarət olunması;
- inspeksiya zamanı aşkar olunmuş çatışmazlıqların aradan qaldırılmasında, habelə ağır və xüsusilə ağır, böyük ictimai

rezonans doğurmuş cinayətlərin istintaqında və açılmasında daxili işlər orqanlarına praktiki köməkliklərin göstərilməsi;

- əməliyyat şəraitinin, həmçinin idarəçilik və əməliyyat-xidməti fəaliyyətin təşkilində problemlə məsələlərin öyrənilməsi;
- əməliyyat-xidməti fəaliyyətin müxtəlif istiqamətləri üzrə vəziyyətin qiymətləndirilməsi.

Sual 143. Daxili Təhqiqatlar İdarəsinin anlayışı.

Cavab. Daxili Təhqiqatlar İdarəsi- daxili işlər orqanlarında qanunçuluğa və xidməti vəzifənin icrası zamanı əməkdaşlar tərəfindən insan və vətəndaş hüquqlarına riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirən, xidmətlə bir araya sığmayan fəaliyyətlə məşğul olma, qanunçuluğun pozulması halları, əməkdaşların qanunazidd hərəkətlərindən şikayətlər, ərizə və məlumatlar üzrə xidməti təhqiqatın aparılması işini təşkil edən DİN-in müstəqil struktur hissəsidir.

Sual 144. Daxili Təhqiqatlar İdarəsinin əsas vəzifələri.

Cavab. İdarənin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- DİO-da qanunçuluğa riayət edilməsinə daxili nəzarətin həyata keçirilməsi;
- DİO-nun əməkdaşları tərəfindən fiziki və hüquqi şəxslərin pozulmuş hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafelərinin bərpa olunması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi;
- DİO əməkdaşlarının xidmət apararkən etdiyi hüquqazidd və ya polisə ləkə gətirən ləyaqətsiz hərəkətlər üzrə daxili təhqiqatın aparılması.
- DİO-nun əməkdaşları tərəfindən hazırlanan və ya törədilən vəzifə cinayətləri, xətalara və digər hüquqazidd əməllər üzrə istintaqa qədər xidməti yoxlamaların aparılması;
- İdarə tərəfindən aparılmış və aidiyyəti üzrə istintaq orqanlarına göndərilmiş yoxlama materialları üzrə müvafiq dövlət qurumları ilə qarşılıqlı əlaqələrin təşkili;
- DİO əməkdaşlarının hüquqazidd hərəkətləri barədə şikayətlərin təkrar yoxlanılmasının aparılması;

- şəxsi heyət tərəfindən törədilmiş hüquqpozmaların ümumiləşdirilməsinə və müvafiq təhlil əsasında DİO-da qanunçuluğun möhkəmləndirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması, bu sahədə təşkilati-metodiki işin təmin edilməsi;
- həvalə edilmiş vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsi üçün zəruri informasiya bazasının yaradılması;
- DİO əməkdaşlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquqlarının və mənafələrinin qorunmasının təmin edilməsi.

Sual 145. İctimaiyyət nümayəndələrinin daxili işlər orqanları ilə istiqamətlər üzrə əməkdaşlığı.

Cavab. İctimaiyyətin nümayəndələri daxili işlər orqanları ilə aşağıdakı istiqamətlər üzrə əməkdaşlıq edirlər:

- ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması sahəsində;
- hüquqi və fiziki şəxslərin əmlakının hüquqazidd əməllərdən qorunmasında;
- inzibati xətalardan və digər qanunazidd əməllərin qarşısının alınmasında;
- yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin olunması işində;
- cinayət törətməyə meyilli şəxslərlə profilaktik işin aparılmasında;
- yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında hüquqpozmaların və nəzarətsizliyin qarşısının alınmasında;
- miqrasiya proseslərinə ictimai nəzarətin həyata keçirilməsi sahəsində;
- tarixi, mədəni abidələrin qorunmasında;
- vətəndaşların nümunəvi davranışının hüquqi təbliğatında.

Sual 146. Vətəndaşların ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasına cəlb edilməsi sahəsində daxili işlər orqanlarının səlahiyyətləri.

Cavab. Vətəndaşların ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasına cəlb edilməsi sahəsində daxili işlər orqanlarının səlahiyyətlərinə aiddir:

– hüquq qaydasının təmin olunmasında vətəndaşların iştirakı ilə bağlı öz səlahiyyətləri çərçivəsində dövlət siyasətini həyata keçirmək;

– ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində vətəndaşların iştirakının normativ-hüquqi tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlər görmək;

– ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təminində vətəndaşların iştirakı ilə bağlı məqsədli proqramlar hazırlamaq, maarifləndirici tədbirlər keçirmək;

– ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmini işində vətəndaşların iştirak etmələrini və bu sahədə daxili işlər orqanlarına köməklik göstərmələrini təşkil etmək;

– ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasına cəlb edilən vətəndaşların təhlükəsizliyi, sosial və hüquqi müdafiəsinin təmin edilməsi üçün tədbirlər görmək;

– bu sahədə qabaqcıl təcrübənin ümumiləşdirilməsini və yayılmasını təşkil etmək;

– kütləvi informasiya vasitələri ilə əməkdaşlığı həyata keçirmək;

– ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmini işində fərqlənmiş vətəndaşları mükafatlandırmaq.

Sual 147. İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması sahəsində daxili işlər orqanları ilə əməkdaşlıq edən vətəndaşların tədbirləri.

Cavab. İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması sahəsində daxili işlər orqanları ilə əməkdaşlıq edən vətəndaşlar müstəqil şəkildə qanunvericiliyə zidd olmayan aşağıdakı tədbirləri həyata keçirə bilərlər:

– vətəndaşlardan və vəzifəli şəxslərdən qanunazidd hərəkətlərin dayandırılmasını tələb etmək;

– normal həyat fəaliyyətinin pozulmasına səbəb olan və ya şərait yaradan halları aradan qaldırmaq;

– insanların həyat və sağlamlığına, flora və faunaya zərər verə bilən təhlükəni aradan qaldırmaq, eləcə də əmlakın talanması və məhv edilməsinin qarşısını almaq.

Sual 148. İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində iştirak edən daxili işlər orqanları (polis) ilə ictimai qurumların qarşılıqlı əlaqəsinin ən geniş yayılmış formaları.

Cavab. İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində iştirak edən daxili işlər orqanları (polis) ilə ictimai qurumların qarşılıqlı əlaqəsinin ən geniş yayılmış formalarına aşağıdakılar aiddir:

1. İctimai qayda və ictimai təhlükəsizliyin vəziyyəti barədə məlumatlar (informasiya) mübadiləsi. Bu məlumatlar hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınmasında aktual məsələlərin müəyyən edilməsi, işin planlaşdırılması, onun effektivliyinin artırılması və son nəticələrin qiymətləndirilməsi üçün zəruridir.

2. İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması üzrə tədbirlərin birgə planlaşdırılması və həyata keçirilməsi.

3. DİO (polis) tərəfindən ictimai qurumlara hüquq qaydası sahəsində vəzifələrinin yerinə yetirilməsində yardım və köməkliyin göstərilməsi.

4. DİO (polis) əməkdaşları tərəfindən ictimai qurumların üzvlərinə hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması metod və formalarının öyrədilməsi, onlarla hüquqi təhsil üzrə işin aparılması; işlərin planlaşdırılması və uçotunda onlara metodiki və digər köməkliyin göstərilməsi.

5. İctimai qurumlarda baxılması və hüquqpozan şəxslərə qarşı müvafiq ictimai təsir tədbirlərinin tətbiq edilməsi üçün DİO (polis) tərəfindən hüquqpozmalar haqqında materialların göndərilməsi.

6. İctimai qurumlar tərəfindən hüquqpozmalar haqqında materiallara baxılarkən, hüquqpozan şəxsin inzibati və ya cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi zərurəti yaranarsa, bu materialların DİO-ya göndərilməsi.

Sual 149. “Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şuranın məqsəd və vəzifələri.

Cavab.“Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şura”nın məqsəd və vəzifələri.

1.İnzibati sahədə hüquq qaydasının təmin olunmasında polis əməkdaşlarına köməkliyin göstərilməsi.

2. Cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan halların aradan qaldırılması

3.İnzibati sahədə hüquqpozmaların qarşısının alınmasında köməkliyin göstərilməsi.

4.Polis-vətəndaş, polis-cəmiyyət münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi.

5.Hüquq qaydasının təmini işində əhalinin təşəbbüsünün artırılması

6.Cəmiyyətdə əhalinin cinayətkar qəsdlərdən qorunması hissənin möhkəmləndirilməsi.

7.Cinayətkarlığın qarşısının alınması sahəsində mövcud olan problemlərlə əlaqədar ərazi polis orqanının rəhbərliyi qarşısında məsələ qaldırılması.

8.Əhali arasında hüquqi maarifləndirmə və təbliğat işlərinin aparılması.

9.Çətin tərbiyə olunan yetkinlik yaşına çatmayanlar və münəqişəli ailələr ilə fərdi–profilaktik işin təşkili.

10.Təhsil müəssisələrinin kollektivi ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi.

Sual 150. DİN-in Mətbuat Xidmətinin anlayışı.

Cavab. Mətbuat Xidməti -cinayətlərin qarşısının alınması və açılması, ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində

daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin nəticələri barədə kütləvi informasiya vasitələri (bundan sonra KİV) ilə ictimaiyyəti məlumatlandıran Nazirliyin Aparatının idarə səlahiyyətli müstəqil struktur hissəsidir.

Tövsiyə edilən ümumi ədəbiyyat siyahısı:

I. Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik və digər normativ hüquqi aktları.

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. m.1;12-13; 17;24-29;31-33;39;46-50;54-55;57-58;60-61;63;66;68-71;99; 109; 111-112;114-115;119;147-148 (12 noyabr 1995-ci il).

2. Polis haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (28 oktyabr 1999-cu il, № 727-İQ).

3. Vətəndaşların müraciətləri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (30 sentyabr 2015-ci il).

4. Məlumat azadlığı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (19 iyun 1998-ci il, № 505-İQ).

5. Dövlət qulluğu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (21 iyul 2000-ci il, №926-İQ).

6. Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında xidmət keçmə haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu (29 iyun 2001-ci il, №168).

7. Kütləvi informasiya vasitələri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (7 dekabr 1999-cu il, №769-İQ).

8. Azərbaycan Respublikası DİN-in Əsasnaməsinin və strukturunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (30 iyun 2001-ci il).

9. Polis sahə məntəqələrinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 mart 2007-ci il tarixli Sərəncamı.

10. Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu (31 may 2002-ci il).

11. İnformasiya əldə etmək haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (30 sentyabr 2005-ci il).

12. Polis haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun 21-ci maddəsinin 3-cü hissəsinin inzibati qaydada tutulmanın

müddəti ilə bağlı müddəasının şərh edilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Qərarı (27 aprel 2001-ci il).

II. DİN-in normativ hüquqi aktları

Mütləq qaydada bilməlidir:

1. DİN-in növbətçi hissələri idarəetmə xidməti haqqında Əsasnamə (DİN-in 13.01.2000-ci il, 17 №-li əmri).

2. Daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələrinin təşkilinə dair Təlimat (02.01.2001-ci il, 1 №-li əmri).

3. İnzibati xətlər törətdiklərinə görə məsuliyyətə cəlb edilmiş şəxslərin uçotunun təşkili barədə DİN-in (13.06.2001-ci il, 239 №-li) əmri.

4. Cinayət və hadisələr barədə əməliyyat məlumatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi qaydalarına dair Təlimat (DİN-in 08.01.2015-ci il, Q2-001-15 №-li qərar).

5. Azərbaycan Respublikası DİO-tərəfindən xüsusi vasitələrin tətbiq olunması qaydalarının təsdiq edilməsi barədə Təlimat (DİN-in 12.08.2014-cü il, Q24-001-14 №-li qərarı).

6. Azərbaycan Respublikası DİN-in Baş Təşkilat-İnspeksiya İdarəsi haqqında Əsasnamə (30.10.2001-ci il, 421/XIV№ əmr).

7. DİN-in Şəxsi Heyətlə İş üzrə İdarəsinin Əsasnaməsi (08.06.1995-ci il, 310 №-li əmr).

8. Azərbaycan Respublikası DİN-in Baş Kadrlar İdarəsinin Əsasnaməsi (DİN-in 05.01.2010-cu il, 3 №-li əmri).

9. DİO-da xidmətə qəbul və müsabiqənin keçirilməsi qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq edilməsinə dair DİN-in (23.06.2011-ci il, 400 №-li) əmri.

10. DİO-da xüsusi rütbələrin verilmə qaydaları haqqında Təlimat (DİN-in 20.11.2001-ci il, 440 №-li əmri).

11. DİO əməkdaşlarının xidmətdən xaric edilməsi qaydaları haqqında Təlimat (DİN-in 15.12.2001-ci il, 488 №-li əmri).

12. Azərbaycan Respublikası DİN-in 08.06.2016-ci il tarixli Q34-001-16 № qərarı ilə təsdiq edilmiş Maddi-Texniki Təminat Baş İdarəsi haqqında Əsasnaməsi.

13. DİO əməkdaşlarına məzuniyyətlərin verilməsi qaydaları haqqında Təlimat (DİN-in 31.12.2001-ci il, 515 №-li əmri).

14. Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarının İntizam Nizamnaməsi (DİN-in 16.06.2009-cu il, 330 №-li əmri).

15. DİO-da peşə hazırlığının təşkili qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə DİN-in (№08-001-12, 20.06.2012-ci il) qərarı.

16. DİN-in Mətbuat xidməti haqqında Əsasnamə (DİN-in 11.03.2011-ci il, 150 №-li əmri).

17. DİO-da kadrların uçotu qaydalarına dair Təlimat (DİN-in 20.05.2002-ci il, 177 №-li əmri).

18. DİO-da analitik işin və planlaşdırmanın təşkili Qaydaları haqqında (DİN-in 14.05.2002-ci il, 186 №-li əmri).

19. DİO-da sırayı və rəis heyətinin attestasiya olunması qaydaları haqqında Təlimat (DİN-in 28.10.2002-ci il, 401 №-li əmri).

20. Tərədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər və hadisələr barədə məlumatların DİO-da qeydiyyatı, uçotu və yoxlanılması qaydaları haqqında Təlimat (qərar № 680, 03.11.2011-ci il).

21. DİN-in Daxili Tədqiqatlar İdarəsi haqqında Əsasnaməsi (DİN-in 30.11.2004-cü il, 485 №-li əmri).

22. Baş Əməliyyat və Statistik İnformasiya İdarəsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə (DİN-in 01.07.2008-ci il, 368 №-li əmri).

23. DİN-in Polis Akademiyasının Nizamnaməsi (DİN-in 08.08.2016-ci il, 680-001-16 №-li əmri).

24. DİO-nun sırayı və rəis heyətindən olan əməkdaşları haqqında xidməti yoxlamaların aparılması Qaydaları haqqında (DİN-in 02.04.2005-ci il, 127 №-li əmri).

25. DİO əməkdaşlarının etik davranış Kodeksi (DİN-in 08.04.2005-ci il, 130 №-li əmri).

26. Azərbaycan Respublikası DİN-in normativ hüquqi aktlarının hazırlanması qaydalarına dair Təlimatın təsdiq edilməsi barədə (DİN-in QN№018-001-12. 10.08.2012-ci il qərarı).

27. Azərbaycan Respublikasında cinayətlərin vahid uçotunun aparılması qaydaları haqqında və Azərbaycan Respublikası DİO-da uçot-qeydiyyat və statistika işləri üzrə əməkdaşların fəaliyyətinin təşkilinə dair Təlimat (Baş Prokurorluq və Azərbaycan Respublikası DİN-in, 16.12.2005-ci il, №01/654, 575 №-li əmri).

28. DİN-in struktur xidmətlərinə kuratorluğun müəyyən edilməsi barədə (08.07.2006-cı il, 297 №-li) əmri.

29. DİO əməkdaşlarına məharət dərəcələrinin verilməsi qaydalarına dair Təlimat (DİN-in 18.10.2006-cı il, 468 №-li əmri).

30. Azərbaycan Respublikası DİN-in rəis və sırası heyətinin geyim formasının və fərqlənmə nişanlarının verilmə qaydaları, normaları və istifadə müddətləri haqqında (DİN-in 08.01.2007-ci il, 4 №-li əmri).

31. DİO-da profilaktik işin təşkili haqqında Təlimat (DİN-in 23.07.2007-ci il, 388 №-li əmri).

32. DİN-in hərbi qulluqçuları və xüsusi rütbəli əməkdaşlarının pensiya təminatının yeni qaydaları haqqında (DİN-in 13.01.2007-c il, 8 №-li əmri).

33. Azərbaycan Respublikası DİN-in Əsasnaməsinin və strukturunun elan edilməsi barədə DİNin (06.07.2001-ci il, 270 №-li) əmri.

34. Azərbaycan Respublikası DİN-in Kollegiyası haqqında Əsasnamənin və DİN-də Naziryanı əməliyyat müşavirələrinin keçirilməsi haqqında (DİN-in 05.04.2003-cü il, 138 №-li) əmri.

35. Xidməti yoxlamaların aparılması qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq edilməsinə dair DİN-in (15.10.2010-cu il 637 №-li) əmri.

36. “İnspeksiyanın nəzarət və məqsədli yoxlamaların təşkili və keçirilməsi qaydaları haqqında Təlimat”ın təsdiq olunması barədə DİN-in 085-001-12, 29 dekabr 2012-ci il tarixli qərarı.

37. Azərbaycan Respublikası DİN-in “Təhlükəsiz şəhər və 102 xidmətlərinin əsasnamələrinin təsdiq olunması barədə (05 oktyabr 2009-cu il tarixli 571 №-li) əmri.

38. Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanları haqqında Əsasnamə (DİN-in 13.07.2009-cu il 390 №-li əmri).

39. Azərbaycan Respublikası DİN-in “Daxili işlər orqanlarında vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə” DİN-in (05 yanvar 2009-cu il tarixli 1 №-li) əmri.

40. Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şura haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə DİN-in (25.06.2009-cu il, 357 №-li) əmri.

41. DİN-in Maliyyə-Plan İdarəsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsinə dair (06.07.2012-ci il, Q10-001-12 №-li) qərarı.

42. DİN-in 07.05.2008-ci il tarixli 244 nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş “Daxili işlər orqanlarında xidməti ezamiyyətlərin təşkili Qaydaları.

43. DİN-in 27 fevral 2009-cu il tarixli 120 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında pul mükafatının və maddi yardımın verilməsi qaydaları”

44. DİN-in 19 aprel 2013-cü il tarixli Q12-001-13 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında rəhbər vəzifələrin komplektləşdirilməsi üçün kadr ehtiyatının yaradılması haqqında” Təlimat.

45. DİN-in 17 mart 2011-ci il tarixli 163 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “DİO-da hamilik işinin təşkili qaydaları haqqında” Əsasnamə.

46. DİN-in 25.12.2001-ci il tarixli 502 sayılı əmri ilə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikası DİO-da sırası və rəis heyətinin yığınaqları haqqında” Əsasnamə.

Məlumatlı olmalıdır:

1. Polisin post-patrul xidməti Nizamnaməsi (DİN-in 30.05.2001-ci il, 212 №-li əmri).

2. Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarına icazə sisteminin təşkilinə dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında DİN-in (№021-001-12, 03.09.2012-ci il) qərarı.

3. Nəqliyyatda Baş Polis İdarəsi haqqında Əsasnamə (DİN-in 16.06.2003-cü il, 242 №-li əmri).

4. Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsi haqqında Əsasnamə (qərar №055, 03.11.2012-ci il).

5. Polis orqanlarının inzibati həbs olunanların saxlanılma məntəqələri haqqında Əsasnamə və polis orqanlarının inzibati həbs olunanların saxlanılma məntəqələrində daxili nizam Qaydaları haqqında (DİN-in 30.10.2006-cı il, 480 №-li əmri).

6. DİN-in Çevik Polis Alayının Əsasnaməsi (DİN-in 14.12.2006-cı il, 568 №-li əmri).

7. Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığı və hüquq pozuntularının profilaktikasında DİO-nun fəaliyyətinin təşkilinə dair Təlimat (DİN-in 24.02.2007-ci il, 110 №-li əmri).

8. DİO tərəfindən şəxslərə məhkumluq barədə arayışların verilməsinin təşkili və hüquqi tənzimlənməsi qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikası DİN-in Kollegiyasının 17 yanvar 2013-cü il tarixli Q2-001-13 nömrəli qərarı.

9. Azərbaycan Respublikası DİN-in rəis heyətinin geyim formasının və fərqlənmə nişanlarından istifadə Qaydaları haqqında (DİN-in 18.06.2007-ci il, 325 №-li əmri).

10. Azərbaycan Respublikası DİN-in beynəlxalq əməkdaşlığının konsepsiyası (DİN-in 20.08.2007-ci il, 445 №-li əmri).

11. İnzibati sahə haqqında Əsasnaməsinin təsdiq edilməsi (DİN-in 25.06.2009-cu il, 356 №-li əmri).

12. Azərbaycan Respublikası DİN-in “Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarında veb saytların işinin təşkili qaydalarına dair təlimatın təsdiq edilməsi barədə” (DİN-in 30 dekabr 2009-cu il tarixli 770 №-li) əmri.

13. DİN-in 31.12.2002-ci il 492 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası DİN-in Tibb İdarəsinin Əsasnaməsində dəyişiklik edilməsi haqqında (26.11.2012-ci il, Ə745-001-12 №-li) əmri.

14. DİN-in Mərkəzi Müsabiqə Komissiyasının yaradılması barədə (02.03.2013-cü il, Ə147-001-13 №-li) əmr.

15. Azərbaycan Respublikası DİO-da tibbi xidmətin təşkil edilməsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə (DİN-in 12.12.2012-ci il Q81-001-12 №-li) qərarı.

16. Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası sahəsində görülən işlərin, əlaqədar dövlət orqanları və ictimai təşkilatlarla qarşılıqlı əlaqələrin vəziyyəti haqqında DİN-in (02.10.2008-ci il, 554 №-li, KQ 5/2) qərarı.

17. Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin köməkçiləri haqqında Əsasnamənin, Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin hərbi məsələlər üzrə köməkçisi xidməti haqqında Əsasnamənin və Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müşavirləri haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə (DİN-in 13.09.2012-ci il, Q47-001-12 №-li) qərarı.

18. Daxili Qoşunların hərbi qulluqçularının və Daxili İşlər Nazirliyi sisteminə işə götürülən mülki işçilərin (hərbi, qulluqçular, işçilər) dövlət sirri təşkil edən məlumatlarla işləməyə buraxılması və işləməyə buraxılmasının yenidən rəsmiləşdirilməsi qaydaları haqqında Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin 2013-cü il 13.07.13 tarixli Q18-001-13 nömrəli qərarı.

19. DİN-in 29.06.2009-cu il 368 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası DİN-in A.Heydərrov adına Respublika Hospitalı haqqında Əsasnamədə və Azərbaycan Respublikası DİN-in A.N.Heydərrov adına Respublika Hospitalında ödənişli (pullu) xidmətin göstərilməsinə dair Qaydalarda dəyişiklik edilməsi haqqında (DİN-in 11 yanvar 2013-cü il il, Ə21-001-13 №-li) əmr.

20. Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında əməkdaşların “Polis veterani” medalı ilə təltif olunması qaydaları haqqında Azərbaycan Respublikası DİN-in 06 iyun 2006-cı il tarixli 294 №- li əmri.

IV. Digər ədəbiyyatlar

1. V.Abişov. Ş. Şükürov.DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Mühazirələr toplusu. Dərs vəsaiti. Bakı. 2015. V.Abişov.
2. V.Abişov, H.Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Sxemlərdə. Dərs vəsaiti. Bakı. Qanun, 2006.
3. V.Abişov, H.Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Dərslük. Bakı. Qanun, 2008. 728 səh.
4. V.Abişov, H.Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Qısa kurs. Dərs vəsaiti. Bakı. Qanun, 2008. 296 səh.
5. V.Abişov, A.İsmayılov, H.Eyvazov. İnzibati hüquq. I hissə. Dərs vəsaiti. Bakı, 2004.
6. A.İsmayılov, H.Eyvazov. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. 100 suala 100 cavab. Dərs vəsaiti. Qanun, 2005.
7. S.Hümbətov, V.Abişov. DİO-da idarəetmənin elmi-metodik və təşkilati əsasları. Bakı, 2001.
8. V.Abişov, H.Eyvazov. Polisin hüquqi vəziyyəti, fəaliyyətinin əsas istiqamətləri və təşkilati quruluşu. Mühazirə. Bakı, 2007. Polis Akademiyası. 44 səh.
9. Polis haqqında sənədlər toplusu. Bakı. Qanun, 2006.